

RiR 2026:4

Ändrade förhållanden

– ineffektiv hantering i socialförsäkringen

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med uppgift att granska statliga myndigheter och verksamheter. Vi bedriver både årlig revision och effektivitetsrevision. Genom ett grundlagsskyddat oberoende har Riksrevisionen ett starkt mandat och är en viktig del av riksdagens kontrollmakt som bidrar till förbättringar och demokratisk insyn.

Denna rapport har tagits fram inom effektivitetsrevisionen, vars uppgift är att granska hur effektiv den statliga verksamheten är. Vi lämnar även rekommendationer för att förbättra den granskade verksamheten. Effektivitetsgranskningar lämnas direkt till riksdagen som bereder dem tillsammans med en svarsskrivelse från regeringen.

Riksrevisionen

RiR 2026:4

ISBN 978-91-7086-743-9

ISSN 1652-6597

Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2026

Beslutad: 2026-02-05
Diarienummer: 2024/1079
RiR 2026:4

Till: Riksdagen

Härmed överlämnas enligt 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. följande granskningsrapport:

Ändrade förhållanden

– ineffektiv hantering i socialförsäkringen

Riksrevisionen har granskat Försäkringskassans hantering av ändrade förhållanden inom sjukersättning och bostadstillägg och Pensionsmyndighetens motsvarande hantering inom bostadstillägg för pensionärer. Fokus i granskningen är att bedöma om myndigheternas hantering är tillräckligt effektiv för att minska risken för felaktiga utbetalningar. Resultatet av granskningen redovisas i denna rapport. Den innehåller slutsatser och rekommendationer som avser Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och regeringen.

Riksrevisionsdirektör Claudia Gardberg Morner har beslutat i detta ärende. Revisionsdirektör Nina Granqvist har varit föredragande. Revisor Fanny Jatko och enhetschef Anna Hessel har medverkat i den slutliga handläggningen.

Claudia Gardberg Morner

Nina Granqvist

För kännedom

Regeringskansliet; Socialdepartementet
Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	8
1.1 Motiv till granskning	8
1.2 Övergripande revisionsfråga och avgränsningar	9
1.3 Bedömningsgrunder	10
1.4 Metod och genomförande	12
2 Anmälningsskyldighet och handläggning av sjukersättning och bostadstillägg	14
2.1 Den försäkrade har en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden	14
2.2 Sjukersättning och bostadstillägg –syfte, nyckeltal och ansvarsfördelning	16
2.3 Rättsliga förutsättningar att byta information mellan myndigheter har utvecklats över tid	17
3 Arbetar Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektivt med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden?	20
3.1 Myndigheterna ger tydlig information om anmälningsskyldigheten, men påminnelser når inte alla	20
3.2 Myndigheterna anpassar inte information om anmälningsskyldigheten till försäkrade med särskilda behov	22
3.3 Försäkringskassan ger försäkrade med sjukersättning sämre förutsättningar att ta del av de uppgifter som beslut baseras på	23
3.4 Fler sätt att anmäla ändrade förhållanden till Pensionsmyndigheten än Försäkringskassan, men vissa kanaler är mindre effektiva	24
4 Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektiva system för att fånga upp och hantera uppgifter om ändrade förhållanden?	32
4.1 Effektiv hantering förutsätter att myndigheter delar relevant information om ändrade förhållanden både internt och mellan varandra	33
4.2 Informationsöverföring genom maskinella impulser förutsätter åtkomst till uppdaterade uppgifter, och sådan åtkomst saknas i vissa fall	33
4.3 Otillräcklig informationsdelning via maskinella impulser inom sjukersättning på Försäkringskassan	36
4.4 Pensionsmyndigheten har något fler typer av maskinella impulser, men hinner inte omhänderta dem	37
4.5 Myndigheternas kompletterande metoder för att dela uppgifter är inte tillräckligt effektiva	39
5 Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden?	44
5.1 Ineffektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden	44
5.2 Försäkringskassans handläggningssystem har föråldrade funktioner	53
5.3 Pensionsmyndighetens handläggningssystem innehåller fler funktioner, men dessa används inte fullt ut	55
5.4 Pensionsmyndigheten har ett större fokus på uppföljning av ändrade förhållanden jämfört med Försäkringskassan	56

6	Slutsatser och rekommendationer	58
6.1	Effektivitetsbrister i myndigheternas arbete med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden	59
6.2	Effektivitetsbrister i hur myndigheterna delar uppgifter om ändrade förhållanden, men myndigheterna saknar vissa förutsättningar för att utveckla system	60
6.3	Bristande effektivitet i handlägningsprocesser vid ändrade förhållanden	64
6.4	Rekommendationer	67
	Referenslista	68

Elektroniska bilagor

Till rapporten finns en bilaga att ladda ned från Riksrevisionens webbplats. Bilagan kan även begäras ut från ärendets akt genom registraturen.

Bilaga 1. Metod

Sammanfattning

Försäkrade som har socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten är skyldiga att anmäla ändrade förhållanden som kan påverka rätten till ersättning. Skyldigheten gäller inte uppgifter som myndigheterna redan har. Myndigheters möjligheter att dela uppgifter med varandra har ökat över tid, vilket gör det svårt för försäkrade att veta vilka uppgifter som myndigheterna har eller behöver.

Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens tidigare skattningar visar att en stor del av felaktiga utbetalningar från socialförsäkringssystemen beror på att försäkrade inte anmält ändrade förhållanden. Riksrevisionen har granskat om Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten hanterar ändrade förhållanden på ett effektivt sätt, för att minska risken för felaktiga utbetalningar. Granskningen omfattar hur myndigheterna får in och hanterar uppgifter om ändringar i handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg.

Effektivitetsbrister i hanteringen av ändrade förhållanden

Riksrevisionens övergripande slutsats är att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har flera brister i hur de hanterar ändrade förhållanden. Granskningen visar brister i myndigheternas arbete med att få försäkrade att anmäla ändringar. Det handlar om brister i information om anmälningsskyldigheten, behov av bättre e-tjänster och om ett otillräckligt stöd till försäkrade med särskilda behov.

Granskningen visar bristande effektivitet i båda myndigheternas handläggning av ändrade förhållanden. För bostadstillägg uppstår återkommande ärendeköer, och inom sjukersättning handläggs ändringar i liten omfattning.

Granskningen visar också att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inte till fullo tar tillvara möjligheter till effektiv informationsdelning av uppgifter om ändrade förhållanden. Trots att myndigheterna kan hämta relevant information både från interna och externa källor bygger hanteringen till stor del på att de försäkrade själva ska anmäla ändringar under den period de har ersättning. Riksrevisionen konstaterar att ett sådant tillvägagångssätt medför fortsatt stora risker för felaktiga utbetalningar.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten bör dela uppgifter om ändrade förhållanden i större utsträckning

Idag finns både rättsliga och tekniska förutsättningar för ökad informationsdelning, och den utvecklingen förväntas fortsätta. Riksrevisionen bedömer att myndigheterna även framöver behöver få uppgifter om ändrade förhållanden från försäkrade. Genom att tillvarata möjligheterna till informationsdelning kan myndigheterna minska den försäkrades uppgiftsbörda. Det blir särskilt viktigt för grupper som på grund av ålder, funktionsnedsättning eller språksvårigheter har särskilda utmaningar med anmälningsskyldigheten.

Försäkringskassan är en stor myndighet som administrerar många förmåner. Myndigheten har potential att få in uppgifter om ändringar till handläggningen av olika förmåner och bör säkerställa att relevant information delas vidare. Riksrevisionen bedömer att det finns brister i effektiviteten som beror på att Försäkringskassan inte har tagit ett helhetsgrepp över hur uppgifter om ändrade förhållanden ska tas in eller delas inom myndigheten, och med andra myndigheter. Försäkringskassan har inte heller tagit ett helhetsgrepp för att utveckla funktioner i handläggningssystemen som mer automatiskt kan hantera uppgifterna.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten saknar idag rättsliga förutsättningar för att utveckla digitala lösningar för att mer automatiserat använda månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå från Skatteverket för flera inkomstbaserade förmåner. Sådana uppgifter skulle kunna användas för att ta fram träffsäkra indikatorer om ändrade förhållanden under den tid som försäkrade har förmåner från socialförsäkringen, och därigenom minska risken för felaktiga utbetalningar.

Rekommendationer

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer.

Till regeringen

- Ge rättsliga förutsättningar för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att genom direktåtkomst kunna ta del av Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå för fler socialförsäkringsförmåner än idag.

Till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

- Om rättsliga förutsättningar ges för direktåtkomst till Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå:
  - Utforma digitala tjänster inom relevanta socialförsäkringsförmåner för systematiskt informationsutbyte om ändrade inkomster, exempelvis genom maskinella impulser.
- Utveckla information kring anmälningsskyldigheten som är anpassad till grupper med särskilda behov.
- Ge handläggare vägledning i hur handläggningen ska anpassas till försäkrade med särskilda behov.

Till Försäkringskassan

- Ta ett förmånsövergripande helhetsgrepp kring utveckling av e-tjänster på *Mina sidor* i syfte att underlätta för försäkrade att
  - ta del av de uppgifter som ligger till grund för utbetalda socialförsäkringsförmåner
  - och enklare kunna anmäla uppgifter om ändrade förhållanden.

- Utveckla funktioner för automatisk informationsdelning inom myndigheten i syfte att säkerställa att uppgifter om ändrade förhållanden delas mellan berörda socialförsäkringsförmåner. Det gäller särskilt uppgifter om ändringar som den försäkrade anmält.
- Utveckla uppföljningen av felaktiga utbetalningar i syfte att identifiera problem som rör hanteringen av ändrade förhållanden, och använd uppföljningen i arbete med verksamhetsutveckling.

1 Inledning

1.1 Motiv till granskning

En av huvudprinciperna inom socialförsäkringen är att försäkrade¹ som har förmåner ska anmäla ändrade förhållanden som kan påverka rätten till ersättning.² Samtidigt har myndigheterna en omfattande utredningsskyldighet samt en serviceskyldighet.³

Den försäkrade behöver inte anmäla ändringar som den handläggande myndigheten redan känner till.⁴ Det kan dock vara svårt för den försäkrade att veta vilka uppgifter myndigheten har, och vad som ingår i anmälningsskyldigheten.

När socialförsäkringen utvecklades under mitten av 1900-talet var uppgifts- och anmälningsskyldigheten en förutsättning för att myndigheterna skulle få rätt uppgifter och kunna fatta korrekta beslut. Idag kompletteras dessa skyldigheter med andra sätt att hämta och dela information mellan myndigheter. Enligt rättspraxis är det avgörande att uppgifterna faktiskt tillförs ett ärende.⁵

Flera rapporter och utredningar lyfter de stora riskerna för felaktiga utbetalningar från socialförsäkringssystemen.⁶ En omfattande del av dessa felaktiga utbetalningar uppstår när försäkrade inte anmäler ändrade förhållanden, och när myndigheter inte hanterar uppgifterna i tid.⁷ Om försäkrade får för mycket ersättning på grund av att de inte anmält ändrade förhållanden kan de bli återbetalningsskyldiga. Återkraven riskerar att bli mycket stora över tid. Försäkrade kan också få för låg ersättning om de missar att anmäla ändringar. Problemen med att inte anmäla ändringar är särskilt stora bland förmåner som betalas ut under lång tid, som sjukersättning och bostadstillägg.

En försäkrad har en långtgående skyldighet att anmäla ändringar. Samtidigt kan försäkrade behöva hjälp från myndigheten med att uppfylla denna skyldighet. Till exempel i de fall den försäkrade har särskilda behov till följd av en funktionsnedsättning, hög ålder eller språksvårigheter.

---

¹ I regel använder vi begreppet *försäkrad* i texten. Begreppet *enskild* använder vi i de fall vi hänvisar till förvaltningslagen, så som i avsnitten med bedömningsgrunderna.

² 110 kap. 46–51 § socialförsäkringsbalken (2010:110).

³ 6–8 §, samt 23 § förvaltningslagen (2017:900).

⁴ 110 kap. 46 § fjärde stycket, socialförsäkringsbalken.

⁵ Av praxis (HFD 2019 ref 17) framgår att anmälningsskyldigheten inte bortfaller genom att en myndighet via en annan myndighet kan hämta in uppgifter. Avgörande är i stället att korrekta uppgifter faktiskt tillförts ärendet. Se mer om anmälningsskyldigheten i kapitel 2.

⁶ Se till exempel Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens årsredovisningar, Ekonomistyrningsverket, *Säkerställ korrekta utbetalningar från välfärdssystemen – förslag på åtgärder*, 2024; Ekonomistyrningsverket, *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*, 2023; SOU 2023:52; SOU 2020:35; Riksrevisionen *Felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen – Försäkringskassans kontrollverksamhet*, 2016.

⁷ Försäkringskassan, *Årsredovisning 2024, 2025*, s.137; Försäkringskassan, *Årsredovisning 2023, 2024*, s.131; Pensionsmyndigheten, *Årsredovisning 2024, 2025*, s. 47; Pensionsmyndigheten *Årsredovisning 2023, 2024*, s. 44–45.

Ur ett effektivitetsperspektiv är det viktigt att myndigheter inom ramen för gällande lagstiftning delar de uppgifter som andra myndigheter behöver. Det är också viktigt att myndigheter kan ta till vara uppgifter som redan finns på myndigheten genom att ha fungerande system för informationsdelning, inom ramen för gällande lagstiftning. Det minskar uppgiftsbördan för den försäkrade. Slutligen är det även viktigt att myndigheten säkerställer att uppgifter om ändrade förhållanden tas om hand i ärenden genom att utforma fungerande processer och stöd för handläggningen.

1.2 Övergripande revisionsfråga och avgränsningar

Den övergripande revisionsfrågan för granskningen är om Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten hanterar ändrade förhållanden på ett effektivt sätt, för att minska riskerna för felaktiga utbetalningar.

För att besvara den övergripande frågan används följande delfrågor:

1. Arbetar Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektivt med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden?
2. Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektiva system för att fånga upp och hantera uppgifter om ändrade förhållanden?
3. Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden?

Granskningsobjekt är Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och regeringen.

Anmälningsskyldigheten gäller för alla socialförsäkringsförmåner, men granskningen avgränsas till hanteringen inom:

- sjukersättning (Försäkringskassan)
- bostadstillägg till försäkrade som har sjuk- eller aktivitetsersättning (Försäkringskassan)
- bostadstillägg till ålderspensionärer (Pensionsmyndigheten)

Dessa förmåner är stora sett till utgifterna i socialförsäkringen, och är sådana att en stor andel av de upptäckta felaktiga utbetalningarna beror på att försäkrade inte anmäler ändrade förhållanden. Samtidigt riktar sig förmånerna delvis till olika grupper av försäkrade, som kan ha olika förutsättningar att förstå och uppfylla anmälningsskyldigheten. Granskningen har ett särskilt fokus på perioden 2019–2024.

Vi granskar inte myndigheternas kontrollstrukturer, eftersom Riksrevisionen nyligen granskat detta.⁸ Vi tar inte heller fram nya skattningar av felaktiga utbetalningar som

---

⁸ Riksrevisionen, *Socialförsäkringen vid utländska inkomster – Stor risk för felaktiga utbetalningar*, 2024; Riksrevisionen, *Socialförsäkringsskyddet vid internationell rörlighet – Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens kontroller*, 2025.

beror på ändrade förhållanden, utan utgår från Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens återkommande beräkningar.⁹

1.3 Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna i granskningen utgår från socialförsäkringsbalken. Den försäkrade ska genom en skriftlig ansökan lämna uppgifter som är av betydelse för bedömningen av rätten till ersättning. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete.¹⁰ Den försäkrade ska anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till, eller storleken av förmånen.¹¹

Bedömningsgrunderna bygger även på förvaltningslagen (2017:900), myndighetsförordningen (2007:515), Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens instruktioner,¹² samt det övergripande målet för den statliga förvaltningspolitiken: en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet, och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.¹³

1.3.1 Bedömningsgrunder för delfråga ett: om myndigheterna arbetar effektivt med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska se till att kontakterna med enskilda är smidiga och enkla. Myndigheterna ska ge den enskilde den hjälp som behövs för att hen ska kunna ta vara på sina intressen. Hjälpens ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov och myndighetens verksamhet. Det betyder att myndigheterna behöver ta hänsyn till särskilda behov som en försäkrad kan ha till exempel vid en funktionsnedsättning.¹⁴ Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ge information om aktuella socialförsäkringsförmåner utifrån den enskildes behov.¹⁵ Hjälpens ska ges utan onödigt dröjsmål.¹⁶ Myndigheterna ska vidare vara tillgängliga för kontakter med enskilda, och i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själva inhämta upplysningar från andra myndigheter.¹⁷

---

⁹ Försäkringskassan, *Omfattningen av felaktiga utbetalningar inom Försäkringskassans förmåner*, 2023; *Felaktiga utbetalningar av aktivitets och sjukersättning*. 2023; Pensionsmyndigheten, *Felaktiga utbetalningar inom bostadstillägg och äldreomsorgsstöd*, 2022.

¹⁰ 110 kap. 4 och 13 §§ socialförsäkringsbalken.

¹¹ 110 kap. 46 § socialförsäkringsbalken.

¹² Förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan respektive förordningen (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten.

¹³ Prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315.

¹⁴ 6 § förvaltningslagen och prop. 2016/17: 180, s. 67. I förarbetena till förvaltningslagen framhålls att en myndighet i bedömningen av den enskildes behov av hjälp kan behöva beakta ålder och mognad då den har att göra med enskilda med särskilda behov till en följd av en funktionsnedsättning.

¹⁵ 2 § förordningen med instruktion för Pensionsmyndigheten; 2 § förordningen med instruktion för Försäkringskassan; 6 § förvaltningslagen.

¹⁶ 6 § förvaltningslagen.

¹⁷ 7–8 § förvaltningslagen.

Riksrevisionen bedömer därmed att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska:

1. ge försäkrade korrekt och tydlig information om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden. Det gäller både när de försäkrade ansöker om, och beviljas en socialförsäkringsförmån, men även under den period som de har förmånen
  - och vid behov ge anpassad information till försäkrade med särskilda behov.
2. göra det enkelt för försäkrade att ta del av vilka uppgifter som ligger till grund för ett beslut.
3. erbjuda försäkrade lättillgängliga sätt att anmäla ändrade förhållanden
  - och vid behov anpassa sättet att anmäla ändrade förhållanden för försäkrade med särskilda behov.

1.3.2 Bedömningsgrunder för delfråga två: om myndigheterna har effektiva system för att fånga upp och hantera uppgifter om ändrade förhållanden

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska samarbeta med varandra och med andra myndigheter för att ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda, samt för staten som helhet.¹⁸ Enligt sina instruktioner¹⁹ ska myndigheterna samverka för att bedriva en effektiv och rättssäker verksamhet och särskilt motverka felaktiga utbetalningar.²⁰ Vidare ska myndigheterna samverka med andra myndigheter inom sitt verksamhetsområde²¹ och fortlöpande utveckla verksamheten.²² Myndigheterna ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själva inhämta upplysningar från andra myndigheter. De bör också hämta in och använda relevanta uppgifter som finns inom den egna myndigheten.²³

Riksrevisionen bedömer därmed att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inom ramen för gällande rätt bör ha:

1. effektiva system som möjliggör att myndigheterna digitalt kan utbyta uppgifter om ändrade förhållanden och använda den information som systemen får av varandra.²⁴

---

¹⁸ 6 § myndighetsförordningen.

¹⁹ 5 § förordningen med instruktion för Försäkringskassan och 6 § förordningen med instruktion för Pensionsmyndigheten.

²⁰ Skrivningen om att särskilt verka för att felaktiga utbetalningar inte görs finns bara i Försäkringskassans instruktion i anslutning till uppdraget om samverkan.

²¹ 8 § förvaltningslagen.

²² 6 § myndighetsförordningen.

²³ 110 kap. 46 § fjärde stycket socialförsäkringsbalken. Anmälan behöver inte göras om den handläggande myndigheten har kännedom om ändringen och därför saknar behov av anmälan.

²⁴ Vi syftar på så kallade interoperabla system och gränssnitt. Interoperabilitet förutsätter att såväl rättsliga, organisatoriska, semantiska och tekniska förutsättningar finns på plats, se SOU 2023:96, s. 38–41.

2. effektiva rutiner som kompletterar digitalt informationsutbyte. Rutinerna ska säkerställa att uppgifter om ändrade förhållanden kommer in till handläggningen av relevanta förmåner och används till bedömning av rätt till ersättning under period med sjukersättning och bostadstillägg.

1.3.3 Bedömningsgrunder för delfråga tre: om myndigheterna har effektiva processer för handläggning av ändrade förhållanden

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska se till att ärenden blir utredda i den omfattning som deras beskaffenhet kräver.²⁵ Myndigheterna ska handlägga ärenden så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt. Detta minskar risken för försenad handläggning²⁶ och felaktiga utbetalningar.²⁷ För att lyckas med det behöver myndigheterna ha rätt information, på rätt plats, i rätt tid.²⁸

Riksrevisionen bedömer att effektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden innefattar att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten:

1. ska hantera uppgifter om ändrade förhållanden utan onödig fördröjning
  - vid behov kontrollera uppgifterna och bedöma hur de påverkar rätten till ersättning.
2. bör ha effektiva stöd²⁹ för handläggare för att hantera ändrade förhållanden
  - till exempel i form av användarvänliga handläggningssystem, styrande dokument och stödfunktioner.
3. bör följa upp hanteringen av ändrade förhållanden
  - till exempel vad gäller kvalitet och produktion, för att identifiera utvecklingsområden och minska risken för felaktiga utbetalningar och återkrav.

1.4 Metod och genomförande

Granskningen har genomförts med en kombination av kvantitativa och kvalitativa metoder. Vi har analyserat styrande och stödjande dokument, samt verksamhetsnära statistik. Vi har också tagit del av information på myndigheternas externa webbplatser, intranät och tidigare analyser på området. I syfte att besvara delfrågorna har vi genomfört digitala gruppintervjuer med handläggare,³⁰ och yrkesroller som

---

²⁵ 110 kap. 13 § socialförsäkringsbalken.

²⁶ 9 § förvaltningslagen.

²⁷ 2 § förordningen med instruktion för Försäkringskassan: Försäkringskassan ska säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott; 2 § förordningen med instruktion för Pensionsmyndigheten.

²⁸ SOU 2014:23.

²⁹ Jfr med Statskontoret, *Effektiv ärendehandläggning i staten, En studie av hur statliga myndigheter kan arbeta för att effektivisera sin ärendehandläggning 2022*, s 87–95.

³⁰ Vi har haft gruppintervjuer med tre grupper av handläggare, en för sjukersättning på Försäkringskassan (2025-03-31), en för bostadstillägg på Försäkringskassan (2025-04-01), och en för bostadstillägg på Pensionsmyndigheten (2025-04-12).

arbetar som stödfunktioner på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten³¹ (delfråga 1, 2 och 3). I syfte att ringa in möjliga effektivitetsbrister i myndigheternas hantering har vi genomfört fokusgruppsintervjuer med företrädare för pensionärsorganisationer och med organisationer inom funktionshinderområdet.³² För att besvara delfråga tre har vi gjort en fördjupad analys av hantering av uppgifter om ändrade arbetsinkomster under period med sjukersättning. Vi har genomfört en registerstudie som kombinerats med en textanalys av ärendejournaler för sjukersättning. Syftet med textanalysen är att studera vilka uppgifter om ändrade förhållanden Försäkringskassan har tillgång till i ärendejournalerna. Urvalet består av ärenden där den försäkrade har haft väsentliga inkomstökningar, enligt Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå, och som samtidigt haft sjukersättning utan minskad omfattning. Denna del av analysen fokuserar därmed på fall där försäkrade har en presumtivt förbättrad arbetsförmåga som Försäkringskassan kan behöva utreda. En längre beskrivning av våra metoder finns i en metodbilaga.

Granskningen har genomförts av Nina Granqvist (projektledare) och Fanny Jatko. Samir Cedric och Joakim Hveem har bidragit med underlag. Två referenspersoner har lämnat synpunkter på granskningsupplägg och på ett utkast till granskningsrapport: Lena Enqvist, docent och universitetslektor i rättsvetenskap på Umeå universitet och Ida Lindgren, professor i informatik på Linköpings universitet. Företrädare för Regeringskansliet (Socialdepartementet), Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har faktagranskat och lämnat synpunkter på ett utkast till rapporten.

---

³¹ Vi har genomfört gruppintervjuer med stödfunktioner inom sjukersättning på Försäkringskassan (2025-06-03, 2025-06-13), inom bostadstillägg på Försäkringskassan (2025-06-02), inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten (2025-06-04, 2025-06-10, 2025-09-12), samt med stödfunktioner inom underhållsstöd, bostadsbidrag och sjukpenninggrundande inkomst (2025-11-28).

³² Vi har träffat en fokusgrupp för pensionärsorganisationer (PRO, SPF Seniorerna och SKPF Pensionärerna) 2025-05-27 och en fokusgrupp bestående av funktionshinderförbund (Autism Sverige och FUB) 2025-04-13, 2025-05-17.

2 Anmälningsskyldighet och handläggning av sjukersättning och bostadstillägg

I kapitlet beskriver vi principen bakom anmälningsskyldigheten enligt socialförsäkringsbalken med särskilt fokus på sjukersättning och bostadstillägg, samt presenterar skattningar av felaktiga utbetalningar som beror på ändrade förhållanden. Vi ger en kort bakgrund till syftet med sjukersättning och bostadstillägg, redogör för ansvarsfördelningen mellan myndigheter och presenterar vissa nyckeltal. Slutligen redovisar vi hur de rättsliga förutsättningarna för att byta information mellan myndigheter ser ut i dag samt utvecklats under senare år.

2.1 Den försäkrade har en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden

Anmälningsskyldigheten har länge funnits med som bärande princip i socialförsäkringen.³³ Enligt socialförsäkringsbalken är den försäkrade skyldig att anmäla ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på en socialförsäkringsförmån. Vilka uppgifter som omfattas av anmälningsskyldigheten beror på vilka förmåner en försäkrad har. Det kan exempelvis gälla bostadsförhållanden och bosättning i Sverige eller utlandsvistelse, civilstånd, vårdnad och sammanboende med vuxen eller barn, hälsotillstånd, arbetsförmåga och förvärvsarbete i Sverige eller utomlands, inkomst- och förmögenhetsförhållanden, och utländsk socialförsäkringsförmån.³⁴

Den försäkrade är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse också i ett ärende som inte direkt rör en ersättning.³⁵ Uppgifter om ändrade förhållanden ska lämnas på heder och samvete.³⁶ Försäkrade ska anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på förmånen. Den försäkrade ska göra en ändringsanmälan så snart som möjligt och senast fjorton dagar efter det att hen fick kännedom om förändringen.³⁷ Myndigheterna har möjlighet att begära att ändringarna ska lämnas skriftligen och undertecknas.³⁸ Anmälan behöver inte göras om den handläggande myndigheten redan har kännedom om ändringen och därför

---

³³ Se föregångare till socialförsäkringsbalken (2010:110) som exempelvis i 45 § 1947 års lag (nr1) om allmän sjukförsäkring (45 §), samt 20 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

³⁴ 110 kap. 46 § socialförsäkringsbalken.

³⁵ 110 kap. 13 § andra stycket socialförsäkringsbalken. Det kan exempelvis handla om uppgifter som rör sjukpenninggrundande inkomst, pensionsrätt eller rehabilitering, jfr prop. 2008/09:200 s. 556.

³⁶ För att förbättra beslutsunderlaget i sjukpenningärendena infördes 1995 krav på att uppgifter ska lämnas på heder och samvete vilket senare kom att omfatta hela socialförsäkringen. I förarbetena (prop. 1994/95:147) uttalades att det förhållandet att uppgifter lämnas på heder och samvete inskräper för uppgiftslämnaren vikten av att uppgifterna är fullständiga och sanningsenliga och att detta i sig borde verka avhållande på den försäkrade från att medvetet eller på grund av slarv lämna felaktiga uppgifter.

³⁷ 110 kap. 50 § socialförsäkringsbalken.

³⁸ 110 kap. 47 § andra stycket socialförsäkringsbalken.

saknar behov av en anmälan.³⁹ Enligt rättspraxis är det avgörande om myndigheterna kan anses ha tillgång till uppgifterna.⁴⁰

Sjukersättning och bostadstillägg omfattas av de allmänna reglerna om anmälningsskyldighet i socialförsäkringsbalken, men har också vissa särregler. För bostadstillägg innehåller balken en skrivning om att anmälan inte behöver göras om ändringen innebär att inkomster eller förmögenhet endast har ökat i mindre omfattning.⁴¹ För sjukersättning finns en uttalad skyldighet att anmäla förbättrad arbetsförmåga. Det gäller både i det fall den försäkrade börjar arbeta mer än vid beslutet, och om arbetsförmågan förbättras utan att den försäkrade arbetat, exempelvis vid studier.⁴²

2.1.1 Felaktiga utbetalningar kan i hög grad kopplas till ändrade förhållanden

Under 2024 upptäckte Försäkringskassan felaktiga utbetalningar på knappt 2,2 miljarder kronor.⁴³ För Pensionsmyndigheten var motsvarande belopp 358 miljoner kronor.⁴⁴ Andra studier skattar att de felaktiga utbetalningarna kan vara betydligt större än så.⁴⁵

En majoritet av felen är orsakade av de försäkrade.⁴⁶ Mer än hälften av dessa fel uppstår när försäkrade, avsiktligt eller oavsiktligt, inte anmäler ändrade förhållanden. Andelen är särskilt hög för förmåner som betalas ut under lång tid, som sjukersättning och bostadstillägg.⁴⁷ I granskningen fokuserar vi på felaktiga utbetalningar där myndigheterna betalat ut ersättning som den försäkrade inte har rätt till, med andra ord att den försäkrade fått för mycket ersättning.⁴⁸

Försäkringskassans skattning för 2024 visar att 83 miljoner felaktigt betalades ut till försäkrade med sjukersättning och 74 miljoner till försäkrade med bostadstillägg. De felaktiga utbetalningarna motsvarade 0,2 procent av försäkringsutgifterna inom

---

³⁹ 110 kap. 46 § fjärde stycket socialförsäkringsbalken.

⁴⁰ RÅ 2010 not 122, KRNS 2229–2001, HFD 2017 ref.65. Rättsfallen gäller förmånerna underhållsstöd, bostadsbidrag, och föräldrapenning. Domstolarna har kommit fram till att anmälningsskyldigheten får anses uppfylld då den enskilde anmäler ändrade förhållanden till någon enhet inom Försäkringskassan.

⁴¹ En inkomstökning anses vara av mindre omfattning om ökningen på årsbasis understiger 1 000 kronor sedan föregående beslut (se Pensionsmyndighetens föreskrift PFS 2014:4). För makar gäller beloppsgränsen per make. Förmögenheten anses ha ökat i mindre omfattning om ökningen på årsbasis understiger 5 000 kronor sedan föregående beslut (PFS 2014:4).

⁴² Enligt 110 kap. 50 § socialförsäkringsbalken ska den som får sjukersättning alltid göra anmälan enligt bestämmelserna i 47 § om arbetsförmågan förbättras.

⁴³ Försäkringskassan, *Årsredovisning 2024, 2025*, s. 134.

⁴⁴ Pensionsmyndigheten, *Årsredovisning 2024, 2025*, s. 45.

⁴⁵ Ekonomistyrningsverket, *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*, s. 22–23, 2023.

⁴⁶ 2024 var felaktiga utbetalningar som berodde på försäkrade 81 procent på Försäkringskassan och 73 procent på Pensionsmyndigheten enligt Försäkringskassans årsredovisning 2024, 2025, s. 135 och Pensionsmyndighetens årsredovisning 2024, 2025, s. 45.

⁴⁷ Försäkringskassan, *Årsredovisning 2024, 2025*, s. 135; Pensionsmyndigheten, *Årsredovisning 2024, 2025*, s. 45.

⁴⁸ När försäkrade missar att anmäla ändringar kan det också leda till att de får för låg ersättning. Inom bostadstillägg beror för lite utbetald ersättning främst på att försäkrade inte anmält ökad bostadskostnad. Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2024, s. 5.

sjukersättning, och en procent inom bostadstillägg. Försäkringskassan bedömer att 79 procent av de felaktiga utbetalningarna inom sjukersättning och 80 procent av de felaktiga utbetalningarna inom bostadstillägg beror på att försäkrade inte anmält ändrade förhållanden.⁴⁹ Pensionsmyndigheten genomförde den senaste skattningen av felaktiga utbetalningar inom bostadstillägg för pensionärer 2022. Av det totala utbetalade beloppet i bostadstillägg för pensionärer så skattades felaktiga utbetalningar till 5,6 procent, motsvarande 668 miljoner. Av dessa bedömde Pensionsmyndigheten att 80 procent berodde på att försäkrade inte hade anmält ändrade förhållanden.⁵⁰

2.2 Sjukersättning och bostadstillägg –syfte, nyckeltal och ansvarsfördelning

Sjukersättning ska ge ett skydd mot inkomstbortfall vid stadigvarande nedsatt arbetsförmåga. Ersättningen kan vara inkomstbaserad eller på garantinivå. Sjukersättning administreras av Försäkringskassan.

Bostadstillägg är en del av grundskyddet inom socialförsäkringen och ska ge möjlighet till god boendestandard för de pensionärer och försäkrade med sjuk- och aktivitetsersättning som har liten inkomst. Bostadstillägget påverkas bland annat av den försäkrades inkomst, förmögenhet och bostadskostnad. Försäkringskassan administrerar bostadstillägg till försäkrade som får sjuk- och aktivitetsersättning och Pensionsmyndigheten administrerar ersättningen till försäkrade som får allmän ålderspension.

I december 2024 betalade Försäkringskassan sjukersättning till 220 000 försäkrade, och av dessa hade 101 000 även bostadstillägg från Försäkringskassan.⁵¹ Under samma period betalade Pensionsmyndigheten bostadstillägg till 307 000 pensionärer.⁵² Av de försäkrade som hade sjukersättning i december 2024 hade en knapp femtedel partiell ersättning, en andel som har minskat över tid.⁵³

Utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättning 2024 var drygt 40 miljarder kronor, varav sjukersättning skattas stå för runt 75 procent. Samma år var utgifterna för bostadstillägg för försäkrade med sjuk- och aktivitetsersättning drygt 6 miljarder kronor.⁵⁴ Utgifterna för bostadstillägg till pensionärer var 14 miljarder kronor.⁵⁵ Försäkringskassans förvaltningskostnader för sjukersättning var 498 miljoner för

---

⁴⁹ Leverans av statistik från Försäkringskassan 2025-04-11, 2026-01-07.

⁵⁰ Pensionsmyndigheten, *Felaktiga utbetalningar inom bostadstillägg och äldreomsörjningsstöd*, 2023, s. 10–14.

⁵¹ Försäkringskassan, statistikrapport *Bostadstillägg till personer med sjukersättning*, hämtad 2025-09-11.

⁵² Pensionsmyndigheten, statistikrapport *Bostadstillägg månadsutbetalningar*, hämtad 2025-09-11.

⁵³ Försäkringskassan, statistikrapport *Mottagare av sjukersättning*, hämtad 2025-09-11.

⁵⁴ Försäkringskassan, *Budgetunderlag 2026–2028*, 2025, s. 25; Försäkringskassan, statistikrapport *Bostadstillägg till personer med sjukersättning*, hämtad 2025-09-11. Den skattade uppgiften för sjukersättning baseras på fördelningen i utbetalade belopp mellan sjuk- och aktivitetsersättning i statistikrapport *Mottagare av sjukersättning*, hämtad 2025-09-11.

⁵⁵ Pensionsmyndigheten, *Pensionsmyndighetens februariprognos för åren 2025–2028*, 2025, s. 28.

sjukersättning och 143 miljoner för bostadstillägg år 2024.⁵⁶ Motsvarande kostnader för bostadstillägg på Pensionsmyndigheten var 350 miljoner.⁵⁷

Försäkringskassans handläggning av sjukersättning är uppdelad på fem områden utifrån vilket län den försäkrade bor i. Från och med den 1 oktober 2025 sker handläggningen av ändrade förhållanden centraliserat.⁵⁸ Förmånen sjukersättning har under senare år haft långa handläggningstider. Mellan 2022 och 2023 ökade handläggningstiden från 117 dagar till 131 dagar i snitt, men har efter det minskat till följd av att fler handläggare nu arbetar med ersättningen.⁵⁹

Handläggningen av bostadstillägg vid Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten sker centraliserat vid några kontor i olika delar av landet. Försäkringskassans handläggningstider för bostadstillägg ökade markant efter 2020 då den var 28 dagar i snitt, medan den åren 2023 och 2024 var 68 respektive 65 dagar i snitt. Pensionsmyndighetens statistik över handläggningstiderna för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd är uppdelad på nyansökningar, ändringsanmälningar och impulsgenererade ändringar. Mellan åren 2022 till 2024 sjönk den genomsnittliga handläggningstiden för nyansökningar från 91 till 59 dagar.⁶⁰ Statistik för ändringsanmälningar och impulsgenererade ändringar finns i kapitel 4.

2.3 Rättsliga förutsättningar att byta information mellan myndigheter har utvecklats över tid

Uppgifter hos myndigheter kan omfattas av sekretess, exempelvis socialförsäkringssekretess⁶¹ och skatteseekretess.⁶² Sekretessen gäller även mellan myndigheter.⁶³ För att en myndighet ska kunna lämna ut en sekretesskyddad uppgift till en annan myndighet krävs därför stöd i en sekretessbrytande bestämmelse.⁶⁴ Försäkringskassan lyfter själva att det däremot inte finns intern sekretess som hindrar informationsdelning inom myndighetens kärnverksamhet.⁶⁵

---

⁵⁶ Leverans från Försäkringskassan 2025-04-11.

⁵⁷ Leverans från Pensionsmyndigheten 2025-02-19.

⁵⁸ Vi avser här handläggningen av ärenden som avser omprövning för minskning och upphörande av ersättningen. Även handläggningen av vilande sjukersättning handläggs centraliserat.

⁵⁹ Försäkringskassan, *Årsredovisning 2024*, 2025, s. 85.

⁶⁰ Pensionsmyndigheten, *Årsredovisning 2024*, 2025, s. 37.

⁶¹ Sekretesskydd för uppgifter om exempelvis enskildas hälsotillstånd och andra personliga förhållanden som finns i Försäkringskassan respektive Pensionsmyndighetens respektive ärenden regleras i 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL). Enligt denna bestämmelse gäller sekretess för sådana uppgifter om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgifterna röjs.

⁶² Sådan avser uppgifter om personliga och ekonomiska förhållanden som hör till verksamhet som avser bestämmande av skatt eller fastställande av underlag för bestämmande av skatt. Sekretessen är absolut (27 kap 1 § OSL).

⁶³ 8 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslag.

⁶⁴ 10 kap. offentlighets- och sekretesslag. Sekretessbrytande bestämmelser finns inte bara i OSL. Enligt 10 kap. 28 § OSL hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om det finns en uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning. Med uppgiftsskyldighet avses att det i annan lag eller av förordning följer att uppgift ska lämnas (prop. 1979/80:2 del A s. 322).

⁶⁵ Med undantag från den särskilda statistikverksamheten inom myndigheten, som omfattas av statistiksekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen. Se, Försäkringskassan, *Vägledning Offentlighet, sekretess och behandling av personuppgifter 2001:3 version 8*, s. 46, 2024.

Skyldigheten att dela uppgifter regleras i socialförsäkringsbalken men även i andra författningar. Myndigheter har en bred uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för uppgifter som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten behöver i tillämpningen av socialförsäkringsbalken.⁶⁶ En sådan skyldighet gäller även Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i förhållande till andra myndigheter men regleras i särskilda författningar. Uppgiftsskyldigheten gäller då för speciellt angivna situationer i förhållande till namngivna myndigheter.⁶⁷

Underrättelseskyldigheten, enligt 2008 års lag om felaktiga utbetalningar, gäller när myndigheten bedömer att det finns skäl att anta att en ekonomisk förmån eller ett stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Även om underrättelser kan göras på eget initiativ har de vissa begränsningar. Skyldigheten gäller till exempel beslutade ekonomiska förmåner och stöd och omfattar inte antaganden om kommande felaktiga beslut eller utbetalningar.⁶⁸

Skyldigheten att dela information har utvidgats de senaste åren. Sedan den 1 juli 2024 har Skatteverket genom den så kallade LUFFA-lagen⁶⁹ en uppgiftsskyldighet gentemot Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan. Skyldigheten gäller i de fall myndigheterna behöver en uppgift för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen innebär att myndigheter på eget initiativ behöver lämna ut uppgifter. Förarbetena anger att uppgiftsskyldigheten även omfattar uppgifter som myndigheterna har löpande behov av.⁷⁰

Sedan 2019 har det varit möjligt för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att för olika syften och i olika omfattning använda Skatteverkets månadsuppgifter på individnivå som bygger på arbetsgivardeklarationerna.⁷¹ Försäkringskassan har direktåtkomst till delar av Skatteverkets beskattningsdatabas för ärenden som gäller sjukpenninggrundande inkomst, bostadsbidrag och underhållsstöd. Denna åtkomst regleras i lag.⁷² Genom förordning regleras att uppgifter ska lämnas till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i den utsträckning det behövs för beräkning och kontroll av ett flertal förmåner.⁷³ Inom ramen för nu gällande

---

⁶⁶ 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken.

⁶⁷ Exempelvis 2 och 3 §§ uppgiftslämnarförordningen (UF), lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, lag (2001:182) om behandling av personuppgifter i folkbokföringsverksamhet, och lag (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

⁶⁸ Prop. 2007/08:48 s. 24. Därutöver har det angetts att 2008 års bestämmelser om uppgiftsskyldigheter är för detaljerade och att uppgifter inte i tillräcklig omfattning kan lämnas rutinemässigt eller att rättslig grund varit oklar enligt EU:s dataskyddsförordning, enligt prop. 2023/24:85 s. 26.

⁶⁹ Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

⁷⁰ Prop. 2023/24:85, s. 36. Se även Riksrevisionen *Socialförsäkringen vid utländska inkomster 2024*, s. 51.

⁷¹ Prop. 2016/17:58, lagen (2017:388) om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

⁷² 2 kap. 8 c § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

⁷³ 7 och 7c §§ förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

bestämmelser kan Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten begära in månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå från Skatteverket som behövs i handläggningen av ett enskilt ärende för bostadstillägg och sjukersättning, eller i kontrollsyfte.

I februari 2024 ersattes kapitel 114 i socialförsäkringsbalken med ett nytt kapitel,⁷⁴ som innebär fler förutsättningar för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att elektroniskt inhämta information från externa parter. För bostadstillägg har det medfört att Pensionsmyndigheten kan ansluta aktörer, som banker och försäkringsbolag, till säker e-post, och få in information digitalt.

Den 1 december 2025 trädde en ändring i offentlighets- och sekretesslagen i kraft. Då infördes en generell sekretessbrytande bestämmelse med syftet att myndigheter bland annat ska kunna förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar.⁷⁵ Resultatet av denna lagändring ingår inte i vår granskning.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att de rättsliga förutsättningarna för informationsutbyte har utvecklats de senaste åren. Flera myndigheter har lyft att det finns vissa oklarheter kring hur de nya reglerna förhåller sig till varandra.⁷⁶

---

⁷⁴ Prop. 2023/24:29, lagen (2024:13) om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁷⁵ Prop. 2024/25: 180. 10 kap. 15 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

⁷⁶ Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens remissvar till utredningsbetänkandet SOU 2024:63, *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter. Behov och föreslagna förändringar*.

3 Arbetar Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektivt med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden?

I kapitlet redovisar vi iakttagelser kring frågeställningen huruvida Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten arbetar effektivt med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden. Vår sammanfattande bedömning är att det finns effektivitetsbrister i myndigheternas arbete. Granskningen visar följande:

- Det finns vissa brister i informationen om anmälningsskyldigheten eftersom försäkrade som har en oförändrad ersättning under lång tid riskerar att inte få tillräcklig information och försäkrade med behov av särskilt stöd riskerar att inte få anpassad information.
- Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppmanar försäkrade att i första hand använda e-tjänster för att anmäla ändringar. Försäkrade som saknar e-legitimation eller digital vana har sämre möjligheter att ta del av vilka uppgifter beslut baseras på och får svårare att anmäla ändrade förhållanden.
- Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har e-tjänster för bostadstillägg som gör det lättare för försäkrade att ta del av vilka uppgifter som deras ersättning baseras på, och ta ställning till om de behöver anmäla ändringar.
- Försäkringskassan har nio olika e-tjänster som ska användas av försäkrade med sjukersättning när de ska anmäla ändringar. Det gör det svårt att få en överblick kring vilken e-tjänst de ska använda, och ökar risken för oavsiktliga fel.
- Pensionsmyndigheten godtar till skillnad från Försäkringskassan muntlig ändringsanmälan för bostadstillägg när ändringen innebär en höjning av ersättningen. Det gör det svårare för försäkrade med särskilda behov att anmäla ändringar avseende bostadstillägg till Försäkringskassan.

3.1 Myndigheterna ger tydlig information om anmälningsskyldigheten, men påminnelser når inte alla

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten informerar försäkrade om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden i beslutsbrev. Det sker både när de beviljar en förmån och när ersättningen ändras. Vi konstaterar att försäkrade i första hand är hänvisade till informationen i dessa beslutsbrev. Myndigheterna kan påminna om anmälningsskyldigheten beroende av vad som händer i ett ärende. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten presenterar även information om skyldigheten på sina webbsidor, som försäkrade själva kan söka upp vid behov. Pensionsmyndigheten informerar också kort om anmälningsskyldigheten i årligt utskick av orange kuvert.⁷⁷

---

⁷⁷ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025, s. 10.

Vi konstaterar att den information om anmälningsskyldigheten som försäkrade får idag via beslutsbrev, och webbsidor från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten (samt i orange kuvert från Pensionsmyndigheten) är korrekt. Ändå får grupper som har en förmån utan ändrad ersättning under lång tid, sannolikt inte tillräcklig information. Det gäller till exempel de grupper som har bostadstillägg som inte omfattas av årliga omräkningar.⁷⁸

För sjukersättning påminner Försäkringskassan om anmälningsskyldigheten i årsbesked, vid de uppföljningar som ska göras vart tredje år,⁷⁹ eller om en försäkrad får vilande sjukersättning⁸⁰ under en period. Då skickar Försäkringskassan ut brev som innehåller information om anmälningsskyldigheten.

Försäkrade med bostadstillägg får påminnelse om anmälningsskyldigheten när bostadstillägget ändras, till exempel vid årsomräkningar, samt i orange kuvert som skickas ut årligen till pensionärer per post eller till digital brevlåda. Vissa grupper som har bostadstillägg får därmed denna påminnelse betydligt oftare än andra. Grupper som inte omfattas av omräkningar riskerar att inte få påminnelser tillräckligt ofta. I våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner lyfts exemplet om pensionärer som har bostadstillägg och som inte får tjänstepension.⁸¹

Trots den information om anmälningsskyldigheten som försäkrade får finns flera tecken på att det kan vara svårt för försäkrade att förstå när de behöver anmäla ändrade förhållanden. Intervjuade handläggare berättar att försäkrade ibland missar att anmäla, och ibland anmäler sådant som de inte hade behövt anmäla. Inom sjukersättning lyfter några handläggare att det är svårt för försäkrade att förstå när de behöver anmäla förändringar som rör bisysslor och fritidsaktiviteter. I vår analys av journalanteckningar för försäkrade som har haft höjda arbetsinkomster under den period de har sjukersättning ser vi flera exempel på försäkrade som missar att ansöka om period med vilande sjukersättning. I flera fall har den försäkrade lämnat in ansökan efter att hen börjat arbeta.

Handläggare av bostadstillägg lyfter flera exempel på försäkrade som anmäler uppgifter som myndigheten redan har. Exempel är ändrad tjänstepension från ett pensionsbolag som Pensionsmyndigheten får uppgifter från, eller uppgifter om inkomst av kapital som Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan årligen hämtar in från Skatteverket.

---

⁷⁸ Enligt intervjuer med stödfunktioner på Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan omfattas många försäkrade som har bostadstillägg av dessa årsomräkningar. Vid omräkningarna hämtar Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten deklaraionsuppgifter från Skatteverket, och de försäkrade som utifrån dessa underlag har haft ändrade inkomster från arbete, socialförsäkringsförmåner eller kapital omfattas av omräkningarna. Pensionsmyndigheten hämtar också årligen uppgifter om tjänstepension från de största tjänstepensionsbolagen.

⁷⁹ 33 kap. 17 § socialförsäkringsbalken.

⁸⁰ Se mer om vilande ersättning i kapitel 5, avsnitt 5.1.2.

⁸¹ Det kan till exempel handla om pensionärer som tagit ut sin tjänstepension på 5 eller 10 år, och därför inte omfattas av omräkningar efter att de fyllt 70 eller 75 år (gruppintervju stödfunktioner bostadstillägg Pensionsmyndigheten).

Vid våra intervjuer med handläggare inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten framkommer också att vissa handläggare påminner om anmälningsskyldigheten i samtal med den försäkrade. Vår analys av ärendejournaler för sjukersättning visar dock att handläggarna framför allt ger sådan muntlig information vid nyansökan.⁸²

3.2 Myndigheterna anpassar inte information om anmälningsskyldigheten till försäkrade med särskilda behov

Granskningen visar att det finns brister i myndigheternas insatser riktade till grupper av försäkrade som behöver anpassad information om anmälningsskyldigheten. Det framgår av intervjuer med handläggare och stödfunktioner inom sjukersättning och bostadstillägg.

Försäkrade kan behöva anpassad information på grund av olika typer av funktionsnedsättningar, som kognitiv nedsättning eller bristande språkkunskaper. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har tagit fram information om anmälningsskyldigheten på flera språk.⁸³ Myndigheterna saknar dock material om anmälningsskyldigheten som är anpassat för grupper med kognitiv nedsättning. Det generella stöd som finns är inte alltid känt bland handläggare. Det framgår av våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner vid båda myndigheterna.

De intervjuade handläggarna lyfter till exempel att det går att använda tolk vid kontakt med försäkrade som inte talar svenska. På Försäkringskassan finns också stöd för att skriva lättbegripliga brev till försäkrade som exempelvis har en kognitiv nedsättning. Försäkrade med funktionsnedsättning kan också kontakta Försäkringskassan via bildtelefon, texttelefon eller Teletal. De handläggare som vi har intervjuat verkar dock inte känna till detta stöd, vilket tyder på brister i Försäkringskassans styrning och stöd till handläggare kring hur de ska använda denna typ av verktyg och stötta försäkrade med särskilda behov.

Det finns grupper som behöver och önskar få anpassad information om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden. Det framkommer i våra samtal med fokusgrupper med organisationer inom funktionshinderområdet. De efterfrågar målgruppsanpassad information, exempelvis i form av bildstöd, lättlästa brev och informationsfilmer. Fokusgrupperna lyfter också att handläggare bör säkerställa att försäkrade med kognitiv nedsättning faktiskt har förstått vad anmälningsskyldigheten innebär och vid vilka situationer den försäkrade behöver kontakta Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

---

⁸² 85 försäkrade i vår undersökningspopulation (2 410 individer) har fått information om anmälningsskyldigheten. Undersökningspopulationen avser individer som har haft en väsentlig och varaktig inkomstökning samtidigt som de har haft sjukersättning. Se närmare i kapitel 5 om textanalysen av ärendejournaler samt i den elektroniska metodbilagan.

⁸³ Förutom svenska har Försäkringskassan information på sin webbplats på 15 språk, och Pensionsmyndigheten på 21 språk.

3.3 Försäkringskassan ger försäkrade med sjukersättning sämre förutsättningar att ta del av de uppgifter som beslut baseras på

Granskningen visar att försäkrade med olika socialförsäkringsförmåner har olika möjlighet att ta del av de uppgifter som myndigheterna baserar rätten till ersättning på. I dag är försäkrade med sjukersättning eller bostadstillägg i första hand hänvisade till de beslutsbrev som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten skickar när de beviljar en förmån eller ändrar en ersättning.

Försäkrade med bostadstillägg från Pensionsmyndigheten, och många med bostadstillägg från Försäkringskassan,⁸⁴ får en bilaga till beslutsbrev där uppgifterna som ersättningen baseras på redovisas. Det gör det lättare för försäkrade att följa vilka uppgifter som ligger till grund för beslutet. De som har bostadstillägg från Pensionsmyndigheten kan också se beslutsbrev i efterhand via *Mina sidor*. Den möjligheten finns inte för försäkrade med förmån från Försäkringskassan.⁸⁵

Försäkrade med bostadstillägg från Pensionsmyndigheten och många med bostadstillägg från Försäkringskassan⁸⁶ har också tillgång till en e-tjänst för ändringsanmälan. Där visas vilka uppgifter som bostadstillägget baseras på, och försäkrade kan ändra inaktuella uppgifter. För att använda tjänsten krävs att den försäkrade har tillgång till, och kan logga in med e-legitimation.

Försäkringskassan har nio e-tjänster för ändringsanmälan för försäkrade som har sjukersättning. Dessa e-tjänster hämtar inte upp och visar de uppgifter som tidigare beslut baseras på. Det gör det svårare för försäkrade att följa vilka uppgifter som är inaktuella och behöver ändras. I intervjuer med stödfunktioner inom sjukersättning framgår att Försäkringskassan haft planer på att utveckla befintliga e-tjänster, men inte att visa uppgifter från tidigare beslut om sjukersättning.

Försäkrade som saknar möjlighet att använda e-tjänster har sämre möjlighet att ta del av vilka uppgifter som ligger till grund för bostadstillägg. En sådan grupp är de som på grund av nedsatt kognition på grund av ålder eller en funktionsnedsättning inte kan använda digitala kanaler. En annan grupp är försäkrade som inte beviljas e-legitimation av sin bank, vilket kan förekomma bland försäkrade som exempelvis har en intellektuell funktionsnedsättning. En tredje grupp är de personer som har ett uppdrag som ställföreträdare i form av god man, som inte kan använda befintliga e-tjänster (se avsnitt 3.4.5). Grupper som inte kan använda e-legitimation är hänvisade till den information som myndigheterna skickar ut i beslutsbrev. De kan

---

⁸⁴ Den andel försäkrade med bostadstillägg som handläggs i det nya ärendehanteringssystemet Hapo. Övergången till Hapo har påbörjats under hösten 2025. De försäkrade som handläggs i det äldre handlägningsstödet ÅHS ser inte specificerade uppgifter i beslutsbilagan, utan endast summerade belopp. De har inte heller tillgång till uppgifterna i den ändringsanmälnings tjänst som finns.

⁸⁵ Försäkrade med sjukersättning eller bostadstillägg från Försäkringskassan kan via *Mina sidor* se att ett beslut har fattats och belopp för kommande utbetalning.

⁸⁶ Den andel försäkrade med bostadstillägg som handläggs i det nya ärendehanteringssystemet Hapo.

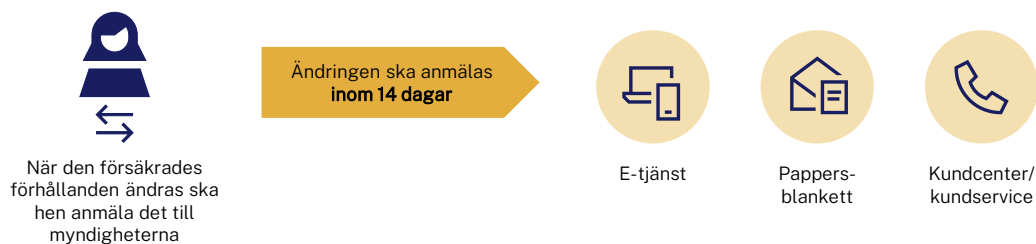
också ringa till myndigheterna och begära att få ta del av ett registerutdrag med aktuella personuppgifter.⁸⁷

3.4 Fler sätt att anmäla ändrade förhållanden till Pensionsmyndigheten än Försäkringskassan, men vissa kanaler är mindre effektiva

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten styr försäkrade mot att i första hand använda e-tjänster, och användningen har ökat över tid. Pensionsmyndigheten erbjuder fler sätt för försäkrade att anmäla ändrade förhållanden, jämfört med Försäkringskassan.

Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har både e-tjänster och blanketter som försäkrade kan använda för att anmäla ändrade förhållanden. Pensionsmyndigheten tillåter muntlig anmälan vid fler situationer, samt erbjuder e-tjänster för anhöriga.⁸⁸ Försäkringskassan har många e-tjänster och blanketter för ändringsanmälan för sjukersättning, vilket gör det svårt för försäkrade att hitta rätt. I figur 1 nedan visas olika sätt som försäkrade kan anmäla ändrade förhållanden på.

Figur 1 De försäkrades anmälningsskyldighet

Enligt socialförsäkringsbalken finns inga formkrav för en anmälan om ändrade förhållanden, men myndigheter får kräva att anmälan ska ske skriftligen.⁸⁹ Pensionsmyndigheten tillåter muntliga och skriftliga ändringsanmälningar för bostadstillägg. Pensionsmyndigheten bedömer att möjligheten för den försäkrade att välja hur den anmäler ändrade förhållanden gör det enklare för den försäkrade.⁹⁰ Granskningen visar dock att Pensionsmyndigheten återkommande haft problem med telefonköer, och att alla samtal inte besvaras.⁹¹

⁸⁷ Enligt artikel 15 i EU:s dataskyddsförordning (2016/679) har den registrerade rätt att få information om bland annat vilka uppgifter som behandlas om hen.

⁸⁸ Med så kallad anhörigbehörighet, se avsnitt 3.4.5.

⁸⁹ 110 kap. 47 § socialförsäkringsbalken.

⁹⁰ Pensionsmyndigheten, *Formkrav vid anmälan om ändrade förhållanden avseende förmånen bostadstillägg, 2020*; Pensionsmyndigheten, *Vägledning bostadstillägg och äldreomsörjningsstöd, 2025*, s. 102–103.

⁹¹ Leverans av statistik från Pensionsmyndigheten visar att andelen besvarade samtal som rör bostadstillägg har ökat från 22 till 84 procent mellan 2022 och 2024. Enligt Pensionsmyndighetens årsredovisning för 2024 har den genomsnittliga kötiden för telefonsamtal till kundservice minskat under samma period.

Försäkringskassan tillåter muntlig anmälan om ändringen innebär en sänkning av ersättningen. I de fall ändringen innebär en höjning av ersättningen tillåter Försäkringskassan endast skriftlig ändringsanmälan inom bostadstillägg och sjukersättning. Försäkringskassan bedömer att en skriftlig anmälan om ändrade förhållanden som medför att den försäkrade har rätt till en högre ersättning kan liknas vid en nyansökan, och att det för ansökan finns ett formkrav i socialförsäkringsbalken. Anmälan ska därför vara skriftlig, till exempel genom e-tjänster eller blanketter, samt egenhändigt undertecknad på heder och samvete.⁹²

Vi konstaterar att det kan vara svårt för försäkrade att förstå varför muntlig anmälan inte är möjlig hos Försäkringskassan, när denna möjlighet finns för de förmåner som Pensionsmyndigheten administrerar. Det gäller särskilt bostadstillägg, som är en socialförsäkringsförmån som hanteras av båda myndigheterna.

3.4.1 Myndigheterna uppmanar försäkrade att använda e-tjänster för att anmäla ändringar, och användningen ökar inom bostadstillägg

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten vill att försäkrade i första hand anmäler ändrade förhållanden via e-tjänster på myndigheternas webbplatser.⁹³ De försäkrade länkas till dessa tjänster via *Mina sidor*. Användningen av e-tjänster har ökat över tid för bostadstillägg, medan anmälan via blanketter inte ökat.

Hos Pensionsmyndigheten har antalet ändringsanmälningar inom bostadstillägg via e-tjänst ökat från 37 000 till 76 000 mellan 2022 och 2024.⁹⁴ Andelen ändringsanmälningar som görs via e-tjänst har ökat från 33 till 38 procent mellan åren 2022 och 2024. Under samma period har andelen ändringsanmälningar som görs via blanketter⁹⁵ minskat från drygt 27 till drygt 18 procent.⁹⁶

Sedan 2023 följer myndigheten upp inkomna samtal till kundservice om ändrade förhållanden. Dessa samtal har ökat från knappt 59 000 till drygt 77 000 mellan 2023 och 2024.⁹⁷ Myndigheten bedömer att ökningen av ändringsanmälningar beror både på informationsinsatser och på inflationen, som höjt både hyror och andra boendekostnader.⁹⁸

---

⁹² 110 kap. 4 § socialförsäkringsbalken; Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 23, 184–187; Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, *Vägledning bostadstillägg och äldreomsörjningsstöd*, 2025, s. 102–103. Gruppintervju med handläggare och stödfunktioner inom sjukersättning.

⁹³ Före 2025 hänvisade Försäkringskassan försäkrade med sjukersättning att i första hand anmäla ändringar via telefon, men under 2025 har Försäkringskassan ändrat informationen på sin webbplats, och hänvisar idag i första hand till e-tjänster för ändringsanmälan. Leverans av Försäkringskassan 2025-12-18.

⁹⁴ Uppgifterna bygger på Pensionsmyndighetens interna statistikrapport *Inkomna och utgående handlingar*, levererat 2025-02-12.

⁹⁵ Det finns två blanketter för anmälan om ändrade uppgifter för bostadstillägg (PM8440–En sökande som bor ensam, PM8441–Två sökande som bor ihop) och en blankett för anmälan om ändrad hyra/ avgift för bostadstillägg (PM8430).

⁹⁶ Leverans av Pensionsmyndigheten 2025-12-18.

⁹⁷ Pensionsmyndigheten, Interna statistikrapporter om bostadstillägg, levererat 2025-02-12.

⁹⁸ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025, s. 21.

Även inom bostadstillägg på Försäkringskassan ökar antalet ändringsanmälningar och användandet av e-tjänster. Mellan 2020 och 2024 steg antalet anmälningar från 41 000 till 64 000. Under samma period ökade andelen som görs via e-tjänst från 45 till 76 procent.⁹⁹

3.4.2 Det är svårt för försäkrade med sjukersättning att göra en ändringsanmälan via e-tjänst

Försäkringskassan har nio olika e-tjänster för skriftlig ändringsanmälan för sjukersättning som också finns som blanketter.¹⁰⁰ E-tjänsterna speglar blanketterna, och liknar därmed digitala blanketter som kräver inloggning med e-legitimation.

Försäkrade kan nå dessa blanketter och e-tjänster via länkar dels på *Mina sidor*, dels på Försäkringskassans webbsidor om sjukersättning, eller via en samlingssida för myndighetens olika e-tjänster. Vi konstaterar att det oavsett väg in kan vara svårt för försäkrade med sjukersättning att hitta till rätt e-tjänst eller blankett. Vi konstaterar vidare att försäkrade med sjukersättning inte kan anmäla ändrade förhållanden direkt via inloggning på *Mina sidor*.

Användningen av pappersblanketter inom sjukersättning har minskat över tid, men användningen av e-tjänster har inte ökat i motsvarande grad. En delförklaring kan vara att många tjänster rör den grupp försäkrade med sjukersättning som omfattas av reglerna för steglös avräkning,¹⁰¹ en grupp som minskar över tid. En annan förklaring är sannolikt att försäkrade med sjukersättning har haft svårt att finna dessa e-tjänster, och att försäkrade också kan anmäla ändringar muntligt. I vår analys av ärendejournaler finns dock få dokumenterade muntliga ändringsanmälningar.¹⁰²

Diagram 1 nedan visar inkomna ändringsanmälningar genom e-tjänster och blanketter under period med sjukersättning 2020–2024. Figuren visar de tjänster som riktar sig till försäkrade med 1) vilande sjukersättning, 2) steglös avräkning, 3) ändringsanmälan för arbete, studier eller bättre arbetsförmåga.

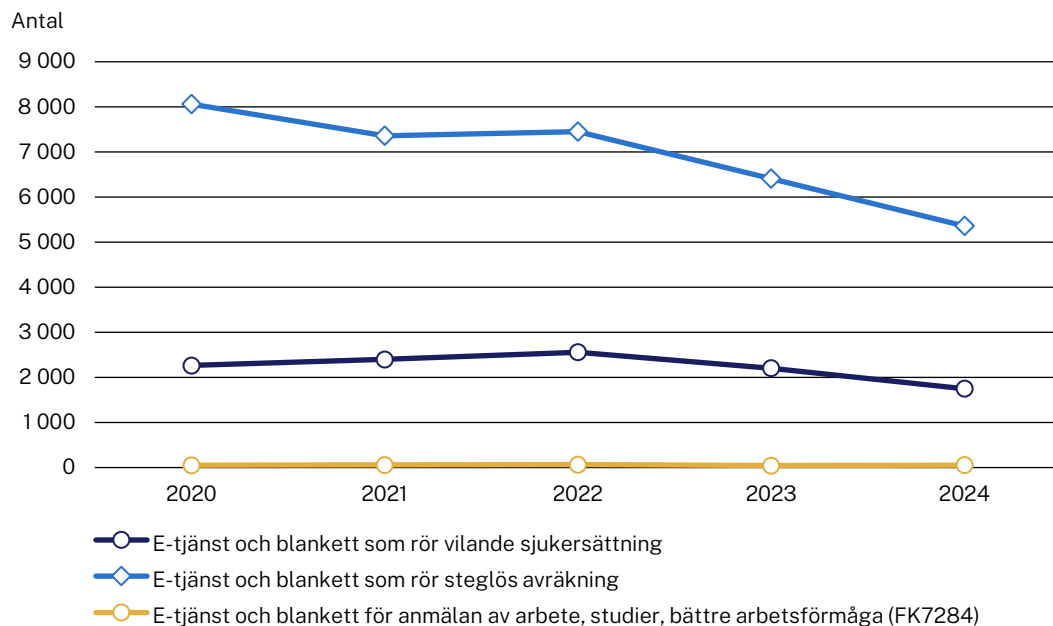
⁹⁹ Försäkringskassan, Statistikrapport Självbetjäsningsgrad blanketter, rapport 10 782, e-tjänst Anmäl ändrade uppgifter och motsvarande pappersblankett FK5141.

¹⁰⁰ 1) *Generell anmälan av ändrade förhållanden*: FK7284 – Anmälan –arbete, studier, bättre arbetsförmåga 2) *Anmäla ändrade förhållanden vid vilande sjukersättning*: FK5042 –Ansök om vilande sjukersättning vid arbete, FK5043 –Ansök om vilande sjukersättning vid studier, FK3002 –Begär att inte längre ha vilande sjukersättning 3) *Anmäla ändrade förhållanden vid steglös omräkning*: FK7281 –Steglös avräkning–ändrade förhållanden, Anmäl ändrade förhållanden vid steglös avräkning, FK7282 Ansökan lägre sjukersättning, Ansök om lägre sjukersättning vid steglös avräkning, FK7280 Ansök om omräkning av sjukersättning vid arbete, steglös avräkning, FK7005 Uppgifter om inkomst av arbete, del av året, Lämna uppgifter om inkomst för en del av året vid steglös avräkning, FK7006 Uppgifter om årsinkomst av arbete i utlandet, Lämna uppgifter om årsinkomst vid arbete utomlands med steglös avräkning, 4) Försäkringskassan har även en blankett FK7286 –Begäran om att avsäga sig sjuk- eller aktivitetsersättning, som inte finns som e-tjänst.

¹⁰¹ Försäkrade som beviljats sjukersättning före 1 juli 2008 omfattas av regler för steglös avräkning som innebär att de får ha arbetsinkomster utan att ersättningen omedelbart minskar, upp till ett visst belopp enligt 37 kap. socialförsäkringsbalken.

¹⁰² Se kapitel 5 och metodbilagan för analysen av ärendejournalerna. Bygger på genomläsning av träffar i kategorin "Den försäkrade kontakter" i ärendeslagen SE_PRN och SE_OVR.

Diagram 1 Inkomna ändringsanmälningar genom e-tjänster och blanketter under period med sjukersättning 2020–2024

Källa: Försäkringskassan, Självbetjädningsgrad blanketter rapport 10 782, Inkomna underlag via e-tjänster och pappersblanketter för att anmäla ändrade förhållanden vid sjukersättning; Tjänst som rör vilande sjukersättning (FK3002, FK5042, FK5043), Tjänst som rör steglös avräkning (FK7005, FK7006, FK7280, FK7281, FK7282), Tjänst som rör anmälan av arbete, studier eller bättre arbetsförmåga (FK7284).

Mellan 2020 och 2024 har Försäkringskassan årligen tagit emot runt 55 ändringsanmälningar från försäkrade med sjukersättning om arbete, studier eller bättre arbetsförmåga genom e-tjänst eller blankett. Betydligt fler av anmälningarna rör vilande sjukersättning (runt 2 240 årligen) och steglös avräkning, som dock minskat från 8 060 till 5 360 mellan 2020 och 2024. Våra analyser av journalanteckningar för sjukersättning visar också att försäkrade kontakter Försäkringskassan om sjukersättning, men att få dokumenterade kontakter gäller ändrade förhållanden.¹⁰³

I intervjuer med Försäkringskassans stödfunktioner framgår att det finns en uppfattning att det finns för många e-tjänster som rör sjukersättning, vilket gör det svårt för försäkrade att hitta rätt. Försäkringskassan har haft planer på att slå ihop befintliga e-tjänster så att försäkrade möts av färre ingångar vid ändringsanmälan. Myndigheten har startat ett projekt för att analysera vägarna in för att anmäla ändrade förhållanden. Under våren 2025 har Försäkringskassan uppdaterat viss information om ändrade förhållanden på webbsidan för sjukersättning.

¹⁰³ 392 försäkrade i vår undersökningspopulation har på olika sätt och av olika anledningar kontaktat Försäkringskassan. 43 respektive 42 anteckningar om kontakter finns dokumenterade i ärendena för omprövning för minskning och upphörande av sjukersättning (SE_PRN) och i ärenden för vilande ersättning (SE_ANS). Se närmare om ärendena i kapitel 5 och i metodbilagan.

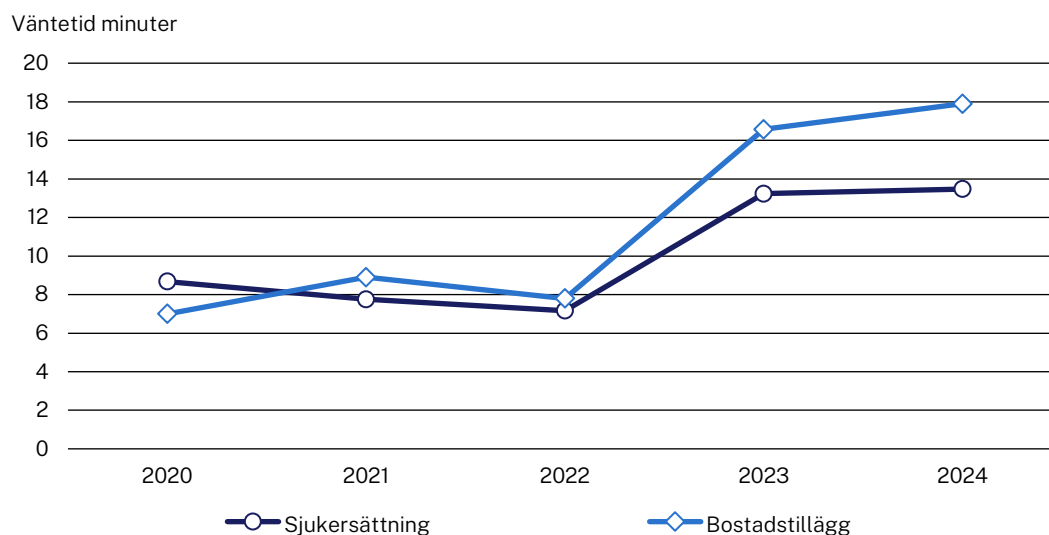
3.4.3 Försäkrade med särskilda behov kan behöva kompletterande sätt att anmäla ändrade förhållanden

Försäkrade som saknar tillgång till e-tjänster, eller som har särskilda behov, till exempel på grund av en funktionsnedsättning eller bristande språkkunskaper har svårare att anmäla ändrade förhållanden till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Dessa grupper kan behöva mer stöd från myndigheterna för att uppfylla anmälningsskyldigheten.

I samtal med fokusgrupper med företrädare för organisationer inom funktionshinderområdet framkommer att försäkrade med kognitiv nedsättning har svårt att anmäla ändrade förhållanden inom sjukersättning. Det handlar delvis om svårigheter att navigera på Försäkringskassans webbplats och använda e-tjänster och blanketter. Försäkrade kan också behöva hjälp att använda dessa e-tjänster eller blanketter för att kunna fylla i rätt information. Fokusgrupperna lyfter också att det ofta är svårt att komma i kontakt med Försäkringskassan på telefon. Långa telefonköer till Försäkringskassans kundcenter blir ett hinder för deras medlemmar att få hjälp att anmäla ändrade förhållanden. Dessutom kan försäkrade med särskilda behov ha svårt att höra, uppfatta och navigera i telefonköer med tonvalstelefon. Fokusgrupperna lyfter att vissa medlemmar helt undviker telefonkontakt med myndigheter, på grund av stress och social ångest.

Under 2023–2024 minskade Försäkringskassan öppettiderna i telefonin, vilket försämrade kapaciteten att besvara samtal. Det ledde till fler avvisade samtal, och längre kötider.¹⁰⁴ Diagram 2 visar utvecklingen av väntetider för samtal om sjukersättning och bostadstillägg sedan 2020.

Diagram 2 Genomsnittlig väntetid i minuter vid samtal till Försäkringskassans kundcenter 2020–2024

Källa: Försäkringskassan, leverans av statistik 2025-04-11.

¹⁰⁴ Försäkringskassan, *Utvärdering av förändrade öppettider i telefonin*, 2024, s. 2.

Kötiden som försäkrade kan behöva vänta innan de får tala med Kundcenter ökade från 2022 till 2023, från 7 till 13 minuter inom sjukersättning och från 8 till 17 minuter inom bostadstillägg. Vissa telefonsamtal avvisas och besvaras då inte alls. I en tidigare granskning konstaterade Riksrevisionen att kötider inte bör överstiga 10 minuter eftersom andelen besvarade samtal minskar vid längre väntetid.¹⁰⁵

Pensionsmyndigheten följer samtal om bostadstillägg till Kundservice sedan 2022. Andelen besvarade samtal har ökat från 24 till 83 procent mellan 2022 och 2024.¹⁰⁶ Samtidigt har det totala antalet samtal till Kundservice minskat från drygt 1 000 000 till 690 000 under samma period.¹⁰⁷

Försäkrade med pågående ersättning har sällan direktnummer till handläggare. I våra intervjuer med handläggare framkommer att det förekommer att försäkrade kontaktar handläggare via de kontaktuppgifter som finns i beslutsbrev om bostadstillägg eller sjukersättning. Fokusgrupperna efterfrågar fler sätt för försäkrade att kunna kontakta myndigheterna och anmäla ändringar. De lyfter särskilt att försäkrade med funktionsnedsättning ofta har behov av kontinuerlig kontakt med handläggare för att kunna uppfylla anmälningsskyldigheten, till exempel via telefonsamtal eller digitala möten.

Fokusgrupperna ser också behov av fler funktioner via *Mina sidor*. Idag kan Försäkringskassans handläggare skicka meddelanden till försäkrade via *Mina sidor*, men försäkrade kan inte kontakta handläggare via samma kanal. Fokusgrupperna lyfter att det vore önskvärt om försäkrade kunde anmäla ändringar eller be om kontakt via *Mina sidor*. Vår granskning visar att Försäkringskassan planerar att utveckla fler funktioner på *Mina sidor*, bland annat för att försäkrade ska kunna följa status vid nyansökan och se om myndigheten fattat ett nytt beslut.¹⁰⁸ Vi konstaterar att sådan funktionalitet redan finns för flera andra förmåner på Försäkringskassan.

3.4.4 Försäkrade kan ha svårt att hämta in underlag för att kunna anmäla ändrad bostadskostnad, inkomst och förmögenhet

Under 2024 undersökte Pensionsmyndigheten försäkrades förutsättningar att lämna korrekta uppgifter vid ändringsanmälan. Undersökningen visade att både pensionärer och deras anhöriga kan ha svårt att anmäla de uppgifter som myndigheten behöver. En orsak är att det kan vara svårt för försäkrade att hämta uppgifter om bostadskostnader, förmögenhet och inkomst. Ofta krävs e-legitimation för att ta del av uppdaterade uppgifter från myndigheter, banker eller hyresvärdar.¹⁰⁹ Vi konstaterar att det kan innebära hinder om den försäkrade inte kan logga in med e-legitimation, eller om en anhörig ska hämta in sådana uppgifter.

¹⁰⁵ Riksrevisionen, *Var god dröj, myndigheterna digitaliserar – service till enskilda som inte kan eller vill vara digitala*, 2021, s. 37.

¹⁰⁶ Leverans av statistik från Pensionsmyndigheten, 2025-02-19.

¹⁰⁷ Pensionsmyndigheten, *Årsredovisning 2024*, 2025, s. 60.

¹⁰⁸ Skriftligt svar från Försäkringskassan, 2025-10-21.

¹⁰⁹ Gruppintervju med stödfunktioner inom Pensionsmyndigheten.

I en undersökning som Pensionsmyndigheten genomförde 2025 jämförde myndigheten uppgifter som försäkrade lämnat med uppgifter som myndigheten hämtat direkt från andra källor som Skatteverket, hyresvärdar och banker. Slutsatsen var att det i vissa fall är betungande för försäkrade och anhöriga att själva hämta uppgifter om bostadskostnader och förmögenhet, för att i nästa steg anmäla dessa uppgifter till Pensionsmyndigheten.¹¹⁰

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har analyserat möjliga förenklingar i regelverket för bostadstillägg till personer som har sjuk- eller aktivitetsersättning. ISF lyfter flera förslag för att minska den enskildes uppgiftsbörda. Ett förslag är att schablonisera hyreskostnader för att minska behovet av uppdaterade uppgifter.¹¹¹

I betänkandet *Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro* lyfts också ökad schablonisering av bostadskostnader som ett sätt att förenkla hanteringen av bostadstillägg. Utredningen bedömer att Pensionsmyndigheten har rättsliga förutsättningar för att utveckla en sådan schablonisering för bostadskostnader.¹¹²

3.4.5 Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan erbjuder olika möjligheter för ombud att anmäla ändrade förhållanden

En del av de försäkrade med sjukersättning eller bostadstillägg har ombud som företräder dem. Det finns flera typer av ombud, och Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten gör olika bedömningar av möjligheten att erbjuda e-tjänster för olika typer av ombud (som ställföreträdare, god man och anhöriga).

Ställföreträdare som god man och förvaltare kan inte använda e-tjänster, utan hänvisas till blanketter för att anmäla ändrade förhållanden. Försäkringskassan bedömer att det saknas lagstöd för att ge ställföreträdare direktåtkomst till en huvudmans personuppgifter, och bedömer att vissa e-tjänster medför sådan åtkomst. Däremot kan ställföreträdare ansöka om vissa förmåner genom e-tjänster, däribland sjukersättning och bostadstillägg.¹¹³ Pensionsmyndigheten anger att begränsningen beror på att det saknas ett nationellt register för god man och förvaltare, som medför att myndigheten inte kan kontrollera uppgift om ställföreträdare automatiserat.¹¹⁴

Pensionsmyndigheten har välanvända e-tjänster för anhöriga som med anhörigbehörighet kan företräda försäkrade med bostadstillägg, däribland tjänster för ändringsanmälan.¹¹⁵ Försäkringskassan erbjuder inte sådana e-tjänster för anhöriginloggning. Föräldrabalken reglerar kriterierna för anhörigbehörighet, som

---

¹¹⁰ Grupptintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten.

¹¹¹ Inspektionen för socialförsäkringen, *Enklare regler för bostadstillägg, En analys av möjliga regeländringar för enklare handläggning av bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning*, 2025, s. 87–88.

¹¹² SOU 2025:108, s. 161–171.

¹¹³ Försäkringskassan, *Vägledning Digitalisering på Försäkringskassan*, s. 34–35, 2024, Försäkringskassan, *Vägledning Förvaltningsrätt i praktiken*, 2025, s. 23–25.

¹¹⁴ Pensionsmyndigheten, "Information om anhöriga och ställföreträdare", hämtad 2025-10-22.

¹¹⁵ Under perioden 2022 till 2024 har knappt en femtedel av ändringsanmälningarna som gjorts genom e-tjänst gjorts med anhörigbehörighet, enligt leverans av statistik från Pensionsmyndigheten 2025-02-12.

gäller om den försäkrade har ett så försvagat hälsotillstånd att hen inte kan sköta sin ekonomi.¹¹⁶ Anhöriga som företräder en försäkrad loggar in med eget BankID, och intygar att de uppfyller kriterierna för anhörigbehörighet. Pensionsmyndigheten kontrollerar att den som loggar in är en sådan anhörig som kan använda behörigheten som maka/make, sambo eller barn.

Vi konstaterar att Pensionsmyndigheten har gjort det enklare för anhöriga att bistå försäkrade med bostadstillägg genom anhörigbehörighet. Genom denna e-tjänst för anhöriga har myndigheten anpassat hanteringen av ändringsanmälan för vissa försäkrade med särskilda behov. Samtidigt finns en risk att anhöriga gör felaktiga bedömningar av sin rätt att företräda försäkrade, såväl via e-tjänster som genom att använda blanketter. Denna risk lyfts av Pensionsmyndigheten i våra intervjuer med stödfunktioner. Vi konstaterar också att det finns risk att anhöriga olovligen utför ärenden i den försäkrades namn genom andra e-tjänster på myndigheterna. Det är en risk som också lyfts i våra intervjuer med Pensionsmyndigheten, samt med fokusgruppen för pensionärer. I dessa fall ser det ut som att en försäkrad använder e-tjänsten, men egentligen är det en annan individ som olovligen använder en e-legitimation.¹¹⁷ Det kan handla om anhöriga som vill hjälpa till, men också om bidragsbrott som leder till felaktiga utbetalningar.

---

¹¹⁶ 17 kap. föräldrabalken (1949:381); Prop. 2016/17:30.

¹¹⁷ Det finns ingen enskild lag som uttryckligen förbjuder användning av annan persons e-legitimation, men förbudet följer av flera rättsprinciper och regler, däribland brottsbalken (1962:700) (obehörig användning kan i vissa fall utgöra bedrägeri eller olovlig identitetsanvändning, däribland urkundsförfalskning [14 kap. 1 §], osant intygande [15 kap. 11 §] eller missbruk av urkund [15 kap. 12 §]). Det finns också avtalsrättsliga regler som motsätter användning av annans e-legitimation (eftersom användaren har ingått ett avtal med utfärdaren att inte överlåta legitimationen till någon annan).

4 Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektiva system för att fånga upp och hantera uppgifter om ändrade förhållanden?

I kapitlet redovisar vi iakttagelser kring frågeställningen om huruvida Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har effektiva system för att fånga upp och hantera uppgifter om ändrade förhållanden. Vår sammanfattande bedömning är att det finns ett flertal effektivitetsbrister i systemen. Granskningen visar följande:

- Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har inte tillräckligt effektiva system för att ta emot och dela information om ändrade förhållanden inom den egna myndigheten och mellan myndigheter.
- Informationsdelningen om ändrade förhållanden sker idag i hög grad genom så kallade maskinella impulser. För att systemet med maskinella impulser ska fungera effektivt behöver myndigheterna dels identifiera vilka uppgifter som de behöver få in och dela vidare, dels ha tillgång till uppdaterade uppgifter.
- En effektivitetsbrist hos både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är att befintliga maskinella impulser inte på ett tillräckligt träffsäkert sätt identifierar ändrade förhållanden.
  - På Försäkringskassan saknas flera interna impulser för sjukersättning och några för bostadstillägg som visar förändringar för relevanta socialförsäkringsförmåner.
  - Inflödet av maskinella impulser till handläggningen av bostadstillägg på Pensionsmyndigheten och på Försäkringskassan är högt, och Pensionsmyndigheten har återkommande haft svårt att hinna hantera dessa impulser.
- Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kompletterar maskinella impulser med digitala fråga-svarstjänster och manuella metoder för att hämta in och dela information om ändringar. Fråga-svarstjänsterna är reaktiva, och otydliga rutiner gör att manuell överlämning av information blir personberoende, vilket ökar risken för felaktiga utbetalningar.
- Det tar tid från att lagstiftning är på plats som möjliggör för myndigheter att dela uppgifter om ändrade förhållanden, till att myndigheterna utvecklar nya funktioner i handläggningen som möjliggör mer automatiserad hantering.
- Försäkringskassan har inte tagit ett helhetsgrepp kring vilka uppgifter om ändrade förhållanden som ska delas mellan de förmåner som myndigheten administrerar. Det medför risker att informationsdelning sker med fördröjning eller missas helt, vilket i sin tur kan leda till felaktiga utbetalningar.

4.1 Effektiv hantering förutsätter att myndigheter delar relevant information om ändrade förhållanden både internt och mellan varandra

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får in uppgifter om ändrade förhållanden på flera sätt. Uppgifterna kommer in från försäkrade eller från andra aktörer. Försäkrade ska anmäla ändringar som kan påverka deras socialförsäkringsförmåner. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är stora myndigheter och försäkrade kan ha flera förmåner som berörs av ändrade förhållanden. Det kan därför vara svårt för försäkrade att anmäla uppgifter till rätt del av myndigheterna.

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten tar på sig ett stort ansvar för att dela uppgifter om ändrade förhållanden som kommer från försäkrade, både internt och mellan varandra. Försäkringskassan anger i en vägledning, som är ett styrande dokument för handläggare, att om den försäkrade lämnar uppgifter om ändrade förhållanden så ska myndigheten anse att anmälningsskyldigheten är uppfylld för *alla* förmåner som påverkas av uppgifterna. Enligt vägledningen har Försäkringskassan ett ansvar att tillföra uppgifterna till övriga förmåner som den försäkrade har.¹¹⁸

Eftersom både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten administrerar bostadstillägg, finns risker att försäkrade anmäler ändrade förhållanden till fel myndighet. I den gemensamma vägledningen för bostadstillägg står att försäkrade ska anmäla ändringar till den myndighet som handlägger förmånen. Om den försäkrade anmäler ändringen till en annan enhet hos myndigheten, ska anmälan ändå anses fullgjord, om det framgår att ändringen kan påverka rätten till eller storleken på bostadstillägget.¹¹⁹

4.2 Informationsöverföring genom maskinella impulser förutsätter åtkomst till uppdaterade uppgifter, och sådan åtkomst saknas i vissa fall

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kompletterar försäkrades ändringsanmälningar med information från flera källor. Granskningen visar att informationsdelning om ändrade förhållanden, inom och mellan myndigheter, till stor del bygger på maskinella impulser.¹²⁰ Det är ett mer automatiserat sätt att dela information om ändrade förhållanden.¹²¹ Impulserna fungerar som signaler till berörda förmåner, till exempel vid ändrade folkbokföringsuppgifter eller nya socialförsäkringsförmåner. En förutsättning för att maskinella impulser ska medföra

---

¹¹⁸ RÅ 2010 not. 122, KRNS 2229–2001; HFD 2017 ref. 65; Försäkringskassan, *Vägledning Återbetalning*, s. 40–41, 2024.

¹¹⁹ Pensionsmyndigheten, *Vägledning Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd*, 2025, s. 11.

¹²⁰ Statistikleverans från Försäkringskassan 2025-04-11, och från Pensionsmyndigheten 2025-08-29.

¹²¹ Maskinella impulser kan liknas vid en signal från ett system om att en uppgift som kan påverka en förmån har ändrats, och kan vara en indikation om ändrat förhållande. Maskinella impulser benämns åtgärdsimpulser på Försäkringskassan och impulser på Pensionsmyndigheten.

effektiv informationsdelning är att de på ett träffsäkert sätt identifierar ändrade förhållanden som påverkar rätten till socialförsäkringsförmåner.

Effektiv informationsöverföring via impulser kräver att det finns register som innehåller uppgifter som impulserna kan baseras på. Dessa uppgifter behöver vidare vara uppdaterade¹²² och myndigheterna behöver dessutom ha lagreglerad åtkomst till uppgifterna för att kunna hämta in dem och genom impulser dela information med berörda förmåner. Impulser kan bidra med information till redan pågående ärenden inom sjukersättning och bostadstillägg, eller leda till att nya ärenden startar upp. För att IT-stöden ska kunna skapa maskinella impulser krävs att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har åtkomst till register som innehåller den information som behövs.

Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan använder interna register och prenumererar på extern information från andra myndigheter för att skapa maskinella impulser. Interna uppgifter som kan generera impulser är till exempel att myndigheten nybeviljat eller slutat betala ut en annan socialförsäkringsförmån. Impulser kan även baseras på information om att en förmån ändrats och betalats ut med ett högre eller lägre belopp än tidigare.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har lagreglerad åtkomst till de folkbokföringsuppgifter från Skatteverket som krävs för att de ska kunna administrera socialförsäkringen.¹²³ Dessa uppgifter används i ett gemensamt register¹²⁴ och utifrån uppgifterna skapas många maskinella impulser till olika socialförsäkringsförmåner. I figur 2 nedan visas en bild av hur uppgifter från folkbokföringen delas som maskinella impulser till handläggningen av olika socialförsäkringsförmåner.¹²⁵

Figur 2 Maskinella impulser som baseras på uppgifter från folkbokföringen

¹²² Myndighetsregister kan innehålla vissa fel och brister. Ett exempel är att 2–3 procent av befolkningen skattas vara felaktigt folkbokförda enligt Skatteverket, *Nationell lägesbild över befolkningen*, 2025, s.3. Betänkandet *Ett datalyft för fel, fusk och frånvaro* (SOU 2025:108) lyfter också risken för fel i Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå, s. 440–441.

¹²³ 2 kap. 8 § lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet.

¹²⁴ Registret Navet är Skatteverkets system för distribution av folkbokföringsuppgifter. Skatteverket, "Information om Navet, register för uppgifter om folkbokföring", hämtad 2025-10-14.

¹²⁵ Några uppgifter från Folkbokföringen hanteras helt maskinellt av systemen på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, däribland uppgifter om avlidna.

Det finns flera exempel på impulser som baseras på uppgifter från folkbokföringen, däribland ändrat civilstånd, byte av folkbokföringsadress eller att en försäkrad utvandrat. Det finns även maskinella impulser som baseras på uppgifter från andra myndigheter, som Bolagsverket¹²⁶ och Kriminalvården.¹²⁷

Andra myndigheter kan ha lagreglerad rätt att ta del av uppgifter om utbetalning av socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten via tjänsten LEFI Online. Genom att logga in på tjänsten kan myndigheterna hämta information om vilka förmåner som en försäkrad har.¹²⁸

Det finns myndighetsregister som innehåller relevant information för handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg, men som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inte har direktåtkomst till. Ett sådant exempel är Skatteverkets månadsuppgifter på individnivå, som innehåller uppgifter om arbetsinkomster.

Vi konstaterar att det behövs mer kunskap om kvaliteten och tillförlitligheten i registret över månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå. Flera utredningar har lyft risk för att registret innehåller felaktiga uppgifter, men det finns inte skattningar över hur omfattande problemet är. Arbetsgivare kan göra ändringar och tillägg i efterhand i arbetsgivardeklarationerna, utan att de myndigheter som använder uppgifterna får kännedom om det. Skatteverket kontrollerar inte uppgifterna i registret, och ändrar inte oriktiga uppgifter när de upptäcker sådana. Flera utredningar har därför lyft behov av att kartlägga förekomsten av fel i registret.¹²⁹ Trots risk för oriktiga uppgifter i registret över månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå har tidigare utredningar bedömt att nyttan är större än risken med att använda uppgifterna. Månadsuppgifterna har bedömts kunna minska risken för felaktiga utbetalningar från socialförsäkringen och tidigare utredningar har pekat på att det finns ett tydligt behov av elektronisk tillgång till uppgifterna inom sådana socialförsäkringsförmåner som är inkomstbaserade.¹³⁰ Idag har handläggningen av sjukpenninggrundande inkomst (SGI), bostadsbidrag och underhållsstöd på Försäkringskassan direktåtkomst till månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå.¹³¹ Handläggningen av dessa förmåner får åtkomst till uppgifterna genom fråga-svarstjänster som de når i handläggningssystemet.¹³²

Om tillförlitliga uppgifter inte finns i uppdaterade register kan myndigheterna inte hämta in uppgifterna och skapa maskinella impulser. Det saknas till exempel nationella register med uppgifter om förmögenhet och boendekostnader, som är uppgifter som skulle vara användbara vid handläggningen av bostadstillägg.

---

¹²⁶ Inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten finns maskinella impulser för bolagshändelser som hämtas från Bolagsverket. Pensionsmyndigheten, leverans 2025-09-17.

¹²⁷ Inom bostadstillägg på Försäkringskassan finns impuls om en försäkrad blir frihetsberövad. Försäkringskassan, leverans 2025-04-11.

¹²⁸ Försäkringskassan, LEFI Online, 2025.

¹²⁹ SOU 2023:47, s. 87–88, 92–96; SOU 2025:108, s. 439–441.

¹³⁰ SOU 2021:101, s. 240–241; SOU 2023:47, s. 133, 307–308.

¹³¹ 2 kap. 8 c § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

¹³² Grupptervju med stödfunktioner inom underhållsstöd, bostadsbidrag och sjukpenninggrundande inkomst, 2025-11-28.

4.3 Otillräcklig informationsdelning via maskinella impulser inom sjukersättning på Försäkringskassan

Det finns effektivitetsbrister i Försäkringskassans hantering av maskinella impulser. Dessa impulser fångar inte ändrade förhållanden i tillräcklig grad och är inte tillräckligt träffsäkra. Problemet är mer omfattande inom handläggningen av sjukersättning än inom handläggningen av bostadstillägg.

Försäkringskassan har maskinella impulser som baseras på intern information om en del av de förmåner som Försäkringskassan administrerar. Det saknas dock interna maskinella impulser för flera förmåner som kan indikera ändrade förhållanden för sjukersättning. Även inom bostadstillägg saknas vissa impulser om andra socialförsäkringsförmåner. Det finns därmed potential för Försäkringskassan att dela mer information om ändrade förhållanden mellan socialförsäkringsförmåner.

Inom handläggningen av bostadstillägg på Försäkringskassan tar systemet in uppgifter från flera socialförsäkringsförmåner. Det handlar om både att en förmån börjat eller slutat att betalas ut, och att nivån eller omfattningen på en förmån ändrats. Systemet kan därefter räkna om bostadstillägget utan att en handläggare behöver hantera ärendet.¹³³ Det finns också några impulser som signalerar att en förmån har börjat eller slutat betalas ut, som handläggaren behöver hantera manuellt.¹³⁴ Handläggningen av bostadstillägg får inte impulser för alla socialförsäkringsförmåner som skulle kunna påverka rätten till, eller nivån på, bostadstillägget. Exempel på impulser som saknas är uppgifter om sjuk- och föräldrapenning.

Inom handläggningen av bostadstillägg på Pensionsmyndigheten finns något fler maskinella impulser som baseras på uppgifter om utbetalda socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan, jämfört med handläggningen av bostadstillägg på Försäkringskassan.¹³⁵

Inom handläggningen av sjukersättning på Försäkringskassan tar inte systemet in uppgifter om andra socialförsäkringsförmåner och räknar om sjukersättning maskinellt. Det finns några få exempel på impulser som informerar om att andra socialförsäkringsförmåner börjat eller slutat betalas ut, som handläggare behöver hantera manuellt.¹³⁶ Däremot saknas impulser om att andra socialförsäkringsförmåner har ändrats i omfattning eller belopp.

---

¹³³ Inom bostadstillägg på Försäkringskassan fattar systemet sådana maskinella beslut baserat på uppgifter om ändrat bostadsbidrag, omvårdnadsbidrag, vårdbidrag, pensionsförmåner, sjuk- och aktivitetsersättning. Försäkringskassan leverans 2026-01-15.

¹³⁴ Sådana impulser benämns åtgärdsimpulser och inom bostadstillägg på Försäkringskassan finns sådana impulser gällande etableringsersättning, och för vilande sjuk- och aktivitetsersättning. För yrkesskade- och arbetsskadelivränta finns också impulser om ändrad omfattning.

¹³⁵ Exempel är impulser om att sjukpenning, föräldrapenning och aktivitetsstöd har beviljats eller ändrats.

¹³⁶ För sjukersättning finns impulser som indikerar att omvårdnadsbidrag, arbetsskade- och yrkesskadelivränta betalas ut.

En annan uppgift som inte når handläggningen av bostadstillägg eller sjukersättning är om en försäkrad har fått en ny sjukpenninggrundande inkomst, vilket vore en tydlig indikation på ändrade förhållanden. Handläggare inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan lyfter detta som viktig information som idag inte delas genom maskinella impulser. Handläggare behöver därför dela sådana uppgifter manuellt, vilket riskerar att ske med eftersläpning, eller att missas helt.

Under 2025 har Försäkringskassan bytt handläggningssystemet inom bostadstillägg. Inom sjukersättning har Försäkringskassan påbörjat övergången mot ett nytt handläggningssystem under året.¹³⁷ Stödfunktioner inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan anger att systembytet ännu inte påverkat informationsdelningen. Försäkringskassan bedömer att det nya handläggningssystemet kommer att ge bättre förutsättningar att utveckla funktioner för hantering av maskinella impulser och annan informationsdelning. Försäkringskassan anger att sådan utveckling kan ske gradvis och på längre sikt.

4.3.1 Försäkringskassan kompletterar maskinella impulser med riskbaserade urvalsprofiler

Försäkringskassan har tagit fram riskbaserade urvalsprofiler för flera socialförsäkringsförmåner, bland annat bostadstillägg och sjukersättning. Profilerna används för att identifiera ärenden med högre risk för felaktiga utbetalningar. I vissa fall kan profilerna användas för att identifiera ärenden innan en utbetalning sker. Det är dock vanligare att profilerna används efter utbetalning, för att hitta ärenden som behöver kontrolleras. Profilerna för bostadstillägg och sjukersättning fungerar som sådana efterkontroller. De ger signaler om att Försäkringskassan bör starta en kontrollutredning.¹³⁸ Vi konstaterar att urvalsprofilerna kan komplettera maskinella impulser och indikera ändrade förhållanden i de ärenden som omfattas av kontrollen.

4.4 Pensionsmyndigheten har något fler typer av maskinella impulser, men hinner inte omhänderta dem

Jämfört med Försäkringskassan har Pensionsmyndigheten något fler typer av maskinella impulser som kan indikera ändrade förhållanden som påverkar rätten till bostadstillägg. Pensionsmyndigheten har återkommande haft svårt att hantera alla impulser i tid, och har haft längre köer med ärenden som innehåller impulser som behöver hanteras av handläggare.

---

¹³⁷ Försäkringskassan, *Budgetunderlag 2026–2028*, 2025, s. 35. Inom sjukersättning sker handläggningen fortfarande i det äldre handläggningssystemet. Övergången till nytt handläggningssystem kommer pågå under 2026 och 2027 (enligt skriftlig återkoppling från Försäkringskassan, 2025-12-18).

¹³⁸ Urvalsprofilerna baseras bland annat på inkomstuppgifter från Skatteverket. Försäkringskassan, *Revidering av kvalitetsanalys för bostadstillägg*, 2024, s. 8; *Revidering av kvalitetsanalys för sjukersättning*, 2024, s. 9.

Tidigare ansvarade Försäkringskassan för systemen som hämtar information för att skapa maskinella impulser, både till sig själva och till Pensionsmyndigheten. När Pensionsmyndigheten bytte handläggningssystem för bostadstillägg 2020¹³⁹ och startade IT-projektet NextGen tog myndigheten över utveckling och förvaltning av maskinella impulser för bostadstillägg för pensionärer. Genom NextGen har Pensionsmyndigheten gjort en översyn av dataflöden och informationsfångst. Myndigheten kan nu styra vilken information som tas in och delas med andra. Pensionsmyndigheten har också utvecklat hur maskinella impulser används i handläggningen av bostadstillägg för pensionärer.¹⁴⁰

4.4.1 Inflödet av maskinella impulser för bostadstillägg till pensionärer har ökat sedan 2020

Antalet maskinella impulser inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten har ökat från 290 000 till knappt 500 000 mellan 2020 och 2024.¹⁴¹ Inom bostadstillägg på Försäkringskassan har antalet maskinella impulser också ökat, men i lägre omfattning, från 216 000 till 225 000 mellan 2020 och 2024. De vanligaste impulserna inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan baserades på uppgifter om kapitalinkomst, uppgifter från folkbokföringen och uppgifter om olika förmånsinkomster. Inom sjukersättning går det att följa antalet impulser från 2021, och sedan dess har antalet impulser legat runt 10 000 årligen.¹⁴²

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har prioriterat hanteringen av impulser på olika sätt. Försäkringskassan prioriterar inkomna impulser före försäkrades anmälan av ändrade förhållande inom sjukersättning och bostadstillägg. Pensionsmyndigheten gör tvärtom.¹⁴³ I våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner framkommer att det inom bostadstillägg på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten återkommande funnits köer med maskinella impulser som inte hinner hanteras i tid. På Försäkringskassan har köerna inom bostadstillägg minskat sedan 2023. Inom sjukersättning har handläggare kunnat hantera impulser utan fördröjning.

---

¹³⁹ Handläggningssystemet K2 infördes för bostadstillägg på Pensionsmyndigheten 2020.

¹⁴⁰ IT-utvecklingsinitiativet NextGen syftar till att ersätta de system som beräknar de pensionsförmåner som Försäkringskassan tidigare förvaltat. Inom projektet har Pensionsmyndigheten under 2024 utvecklat informationsdelning om pensionsförmåner. Pensionsmyndigheten, Rätt från början, 2025, s. 5–6; Grupptintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten.

¹⁴¹ Uppgifterna om antalet maskinella impulser baseras på antal avslutade impulser per år, som är i paritet med antalet inkomna impulser. I underlaget ingår inte impulser över årsomräkningar. Statistikleverans från Pensionsmyndigheten 2025-08-29.

¹⁴² Försäkringskassan, statistikleverans 2025-04-11 och 2026-01-15. Försäkringskassan har i dagsläget inte förutsättningar att följa inflödet av enskilda impulser för sjukersättning.

¹⁴³ Grupptintervju med stödfunktioner inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan samt på Pensionsmyndigheten.

4.5 Myndigheternas kompletterande metoder för att dela uppgifter är inte tillräckligt effektiva

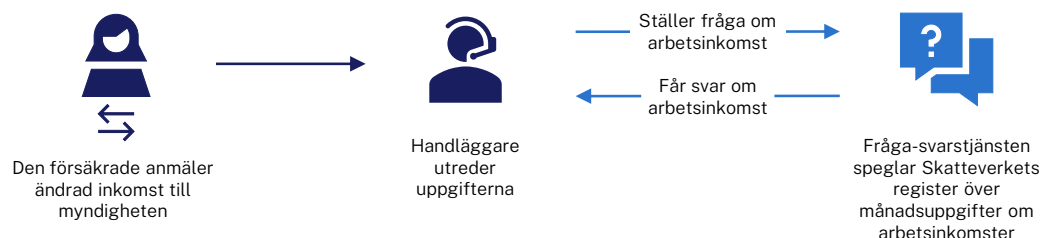
Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan bara skapa maskinella impulser utifrån information som de har tillgång till på ett strukturerat sätt i sina system. Därför behövs fler metoder för att komplettera informationsdelningen om ändrade förhållanden inom och mellan myndigheter.

Vi konstaterar att det finns risker med manuell hantering. Handläggare kan missa att ta in och dela information om ändrade förhållanden till andra förmåner på den egna myndigheten, eller till andra myndigheter. En orsak är sannolikt bristande kompetens hos handläggare om vilken information som andra har behov av. När handläggare missar att informera andra förmåner eller andra myndigheter om ändrade förhållanden, eller informerar när ett ärende avslutas i stället för när handläggaren får information, ökar risken för felaktiga utbetalningar.

4.5.1 Fråga-svarstjänster är reaktiva till sin karaktär

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kompletterar maskinella impulser med funktioner där handläggare kan efterfråga uppdaterade uppgifter om inkomster eller utbetalade stöd från andra myndigheter. Dessa funktioner är ofta utformade som fråga-svarstjänster, som handläggare i flera fall kan nå via det handläggningssystem som de arbetar i. I figur 3 visas hur fråga-svarstjänster används av handläggare för att utreda inkomstuppgifter.

Figur 3 Fråga-svarstjänster om inkomster

Fråga-svarstjänsterna är reaktiva till sin karaktär jämfört med maskinella impulser. Informationen bygger på att handläggare i ett enskilt ärende har tagit ställning till att det finns ett behov att utreda en förmån, och därför efterfrågar kompletterande uppgifter från en annan aktör. Tjänsterna fångar därmed inte mer automatiserat indikationer om ändrade förhållanden. För att handläggaren ska använda dessa tjänster så krävs det antingen att de har fått en indikation på att det skett en förändring som initierar en utredningsinsats, eller att en utskickad förfrågan är en del av en återkommande utredning eller kontroll av förmånen. Indikationen kan till exempel vara ny information från den försäkrade eller en annan part.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten hämtar årligen in uppgifter om inkomster från socialförsäkringsförmåner inklusive pensioner och kapitalinkomster, och räknar om bostadstillägget utifrån dessa.¹⁴⁴ Vid handläggningen av sjukersättning ska Försäkringskassan som regel följa upp den försäkrades arbetsförmåga vart tredje år.¹⁴⁵ Handläggaren kan lägga in bevakningar som påminner om när det är dags att begära in nya uppgifter.¹⁴⁶

Fråga-svarstjänsterna ger en mer effektiv informationsinhämtning än helt manuella förfrågningar. Om det inte finns fråga-svarstjänster måste handläggare skicka brev, blanketter, krypterade mejl, eller ringa. Tjänsterna används bland annat för att hämta uppgifter om uppehållstillstånd från Migrationsverket,¹⁴⁷ uppgifter från Arbetsförmedlingen, från vissa a-kassor och från stora tjänstepensionsbolag.¹⁴⁸

Granskningen visar att det tar tid från att lagstiftning är på plats som möjliggör för myndigheter att dela uppgifter om ändrade förhållanden, till att myndigheterna utvecklar nya funktioner i handläggningen som möjliggör mer automatiserad hantering. Ett exempel är att handläggare av bostadstillägg har tillgång till en fråga-svarstjänst för att efterfråga månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå från Skatteverket. Sedan den 1 juli 2024 har Försäkringskassan också förutsättningar att efterfråga sådana månadsuppgifter för att utreda rätten till sjukersättning,¹⁴⁹ men handläggare har ännu inte tillgång till en fråga-svarstjänst. Försäkringskassan planerar att utveckla en sådan tjänst som kan vara på plats under 2026.¹⁵⁰

4.5.2 Otydliga rutiner vid manuell överföring av uppgifter om ändrade förhållanden

När handläggare får in uppgifter om ändringar på andra sätt än genom maskinella impulser behöver de dela uppgiften vidare, både till andra förmåner på den egna myndigheten och till andra myndigheter. Granskningen visar att rutinerna för sådan manuell informationsöverföring inte är tillräckligt tydliga, och därför blir hanteringen personberoende. Det ökar risken för att uppgifter om ändrade förhållanden inte tas tillvara inom relevanta förmåner, vilket kan leda till felaktiga utbetalningar.

---

¹⁴⁴ 103 kap. 3 § socialförsäkringsbalken.

¹⁴⁵ Uppföljning av arbetsförmåga regleras i 33 kap. 17 § socialförsäkringsbalken. Vid treårsuppföljningen inom sjukersättning kan handläggare begära in uppgifter om arbetsinkomster från Skatteverket, om det finns indikation på att denna kontroll behövs. Kontroll görs idag manuellt, och inte genom en fråga-svarstjänst. Det pågår utveckling av en sådan fråga-svarstjänst, som förväntas finnas på plats under 2026 enligt intervjuer med stödfunktioner inom sjukersättning.

¹⁴⁶ Gruppintervju med stödfunktioner inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan samt på Pensionsmyndigheten.

¹⁴⁷ Försäkringskassan ser över möjligheten att få direktåtkomst till uppgifterna om uppehållstillstånd på Migrationsverket, för att kunna utveckla maskinella impulser när det sker en förändring i ärenden med betydelse för socialförsäkringsärenden. Verksamhetsutvecklare inom sjukersättning på Försäkringskassan anger att den nya lagstiftningen på området möjliggör utveckling av sådan funktionalitet.

¹⁴⁸ KPA, AMF, Alecta, SPV, Kåpan och Skandikon är anslutna till tjänsten. Både handläggare och stödfunktioner inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten lyfter att det är ineffektivt att Folksam inte är ansluten till en sådan fråga-svarstjänst.

¹⁴⁹ 7 § förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

¹⁵⁰ Gruppintervju med stödfunktioner inom sjukersättning på Försäkringskassan.

Granskningen visar att handläggare på Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har svårt att identifiera när de behöver dela uppgifter med andra myndigheter.

Granskningen visar även att det för handläggare på Försäkringskassan också kan vara utmanande att veta när de behöver dela information om ändringar till andra förmåner på den egna myndigheten. För att dela uppgifter om ändringar krävs att handläggaren förstår behovet, vet vilka som behöver uppgiften, och avsätter tid till att dela uppgiften med andra förmåner, och vid behov med andra myndigheter.

Granskningen visar att handläggare behöver stöd och vägledning för att avgöra vilka uppgifter som ska delas manuellt.

Handläggare inom sjukersättning och bostadstillägg förväntas ha bred kompetens om de förmåner de själva beslutar om. Att också ha kunskap om vilka uppgifter som påverkar rätten till andra förmåner kan vara särskilt utmanande för handläggare på Försäkringskassan, eftersom myndigheten administrerar många förmåner. Det bekräftas av våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. De få exempel på uppgiftsdelning som nämns i intervjuer med handläggare är om de fått information om att en försäkrad bytt civilstånd, flyttat utomlands, eller får pension från ett annat land, och att uppgiften inte kommit in genom en maskinell impuls. Sådana uppgifter behöver delas både internt till andra förmåner och externt till andra myndigheter som Skatteverket.¹⁵¹ Ett annat exempel är när handläggaren får indikationer som gör att myndigheten behöver starta en intern kontrollutredning.

Handläggare kan manuellt dela uppgifter inom en myndighet genom att göra en journalanteckning i ett ärende, eller göra en notering rörande den försäkrade och den förmån som ändringen rör.¹⁵² På Pensionsmyndigheten finns också register där handläggare ska registrera uppgifter från försäkrade om pension från annat land, eller ändrat civilstånd, som ska göra det lättare för myndigheten att dela uppgifterna med samtliga berörda förmåner.¹⁵³

Manuell överlämning av information till andra myndigheter och externa aktörer kan ske på olika sätt, däribland via e-tjänster, blanketter eller telefonsamtal.¹⁵⁴

Handläggare får viss vägledning i hur och när de ska dela information om ändrade förhållanden i styrande dokument och på myndigheternas intranät. Handläggare kan också ta stöd av stöttande yrkesroller,¹⁵⁵ men måste själva efterfråga sådant stöd när behovet uppstår.

---

¹⁵¹ Myndigheter är skyldiga att underrätta Skatteverket om sådana fel enligt 32 c § folkbokföringslagen. (1991:481).

¹⁵² En sådan notering benämns som en *konversation* på Försäkringskassan.

¹⁵³ Pensionsmyndigheten, leverans 2025-12-18.

¹⁵⁴ Försäkringskassan, *Process sjukersättning 2013:03 version 10*, 2024; Försäkringskassan, *Process bostadstillägg, 2007:06 version 10.1*, 2024; Pensionsmyndigheten, *Digitalt handläggarstöd bostadstillägg*, 2025.

¹⁵⁵ I första hand yrkesrollen specialister på Försäkringskassan och yrkesrollen verksamhetsspecialist på Pensionsmyndigheten.

I styrande dokument lyfter Försäkringskassan att det finns möjlighet att dela uppgifter som omfattas av sekretess inom Försäkringskassans kärnverksamhet. Handläggare får lämna uppgifter som omfattas av sekretess mellan varandra i den utsträckning som uppgifterna behövs för handläggningen av ett ärende.¹⁵⁶ I styrande dokument för sjukersättning och bostadstillägg finns återkommande skrivningar om att handläggaren ska dela information till andra *vid behov*. I vissa fall är skrivningarna tydliga om vilka förmåner eller parter som ska få uppgifter och när de ska delas.¹⁵⁷ I andra fall är skrivningarna mer allmänt hållna.¹⁵⁸ Otydliga skrivningar riskerar leda till att informationsdelning missas eller fördröjs.

I intervjuer har vi bitt handläggare och stödfunktioner resonera om myndigheternas utredningsskyldighet när det gäller att upptäcka uppgifter om ändrade förhållanden som påverkar rätten till sjukersättning och bostadstillägg. Respondenterna lyfter att myndigheten är beroende av att få in indikationer från den försäkrade eller andra, och att de först därefter kan utreda. De intervjuade beskriver att om en handläggare utreder utan att först fått indikationer riskerar hen att ägna sig åt dataintrång. Vidare lyfts att handläggare inte har läsbehörighet i alla ärendeslag, vilket försvårar utredning.

Ny reglering om uppgiftsskyldighet har i lägre grad påverkat handläggares hantering av ändrade förhållanden

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har förmånsövergripande stöd till handläggare i frågor om utlämnande av uppgifter och uppgiftsskyldighet. Om en handläggare får information som tyder på att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodosåknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska handläggaren underrätta den myndighet som fattat beslutet om förmånen eller stödet. Underrättelsen ska beskriva de omständigheter som ligger till grund för antagandet.¹⁵⁹

Försäkringskassans stödmaterial om underrättelseskyldigheten beskriver myndighetens skyldighet att lämna uppgifter till andra myndigheter, vilken typ av uppgifter Försäkringskassan ska lämna, förutsättningarna för att göra det och vilket

---

¹⁵⁶ Försäkringskassan, *Vägledning om offentlighet, sekretess och behandling av personuppgifter 2001:3 version 8*, 2024, s. 46.

¹⁵⁷ I processen för bostadstillägg (2024, s. 32, 71, 95, 108) och sjukersättning (2024, s. 210) anges till exempel att handläggare ska informera Skatteverket om de har fått in uppgifter som inte överensstämmer med de som framgår av folkbokföringen. Handläggare inom sjukersättning ska använda en blankett (FK5447), och handläggare av bostadstillägg ska använda en e-tjänst, *Rapportera ändrade personuppgifter*.

¹⁵⁸ I processen för bostadstillägg (2024) anges till exempel att handläggare ska ta ställning till om inkomna uppgifter kan påverka *andra* ersättningar som betalas ut av Försäkringskassan. Handläggaren ska i dessa fall meddela *aktuella förmåner* (s. 164, 167). I processen och vägledningen för sjukersättning (2024) ges exempel på vilka förmåner som handläggaren kan behöva kontakta.

¹⁵⁹ Underrättelseskyldigheten regleras i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, och rör stöd och ekonomiska förmåner som beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person.

lagrum som reglerar det.¹⁶⁰ Pensionsmyndigheten har motsvarande stöd i det digitala handläggarstödet, och har en utbildning för handläggare om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar.¹⁶¹

Granskningen visar att regelverken kring utlämnande av uppgifter och uppgiftsskyldighet, samt stödet för att tolka dem, hittills haft liten påverkan på handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner tyder på att lagen om uppgiftsskyldighet, som trädde i kraft 2024,¹⁶² ännu inte har påverkat det praktiska arbetet på förmånsavdelningarna.¹⁶³

---

¹⁶⁰ Försäkringskassan, Information om uppgiftsskyldigheter på intranätet, 2025; Försäkringskassan, *LUFFA—en ny lag som ger ökade möjligheter till informationsutbyte*, 2025.

¹⁶¹ Den digitala utbildningen, som riktar sig till alla handläggare på Pensionsmyndigheten, lanserades våren 2022, Pensionsmyndigheten leverans 2025-10-10.

¹⁶² Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

¹⁶³ I SOU 2025:108, s. 442, lyfts att Försäkringskassan på central nivå utreder rättsliga frågor kring tillämpningen av LUFFA.

5 Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten effektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden?

I kapitlet redovisar vi iakttagelser kring frågeställningen om huruvida Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har effektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden inom sjukersättning och bostadstillägg. Vår sammanfattande bedömning är att det finns flera effektivitetsbrister i handlägningsprocesserna. Granskningen visar följande:

- Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har återkommande haft problem med ärendeköer som rör handläggningen av ändrade förhållanden inom bostadstillägg. När handläggningen försenas ökar risken för felaktiga utbetalningar.
- Handläggningssystemet inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan har föråldrade funktioner för att hantera ändrade förhållanden. Pensionsmyndigheten har ett handläggningssystem med fler funktioner som mer automatiserat kan hantera ändringar inom bostadstillägg.
- Försäkringskassans handlägningsprocesser inom sjukersättning är inte tillräckligt effektiva för att utreda ändrade förhållanden. Nuvarande processer medför stora risker att Försäkringskassan inte får in och utreder uppgifter om ändrade arbetsinkomster bland försäkrade som har sjukersättning.
- Pensionsmyndigheten har i högre grad än Försäkringskassan prioriterat uppföljningen av ändrade förhållanden inom bostadstillägg och har identifierat utvecklingsområden som syftar till att minska risken för felaktiga utbetalningar och återkrav.

5.1 Ineffektiva processer för handläggning av uppgifter om ändrade förhållanden

Granskningen visar att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten under flera år har haft problem med köer av ärenden inom bostadstillägg som innehåller uppgifter om ändrade förhållanden. Båda myndigheterna har återkommande genomfört insatser för att minska köerna. När myndigheterna inte hinner hantera uppgifter om ändrade förhållanden utan onödig fördröjning kan det leda till felaktiga utbetalningar och i förlängningen till återkrav.

Inom handläggning av sjukersättning finns i stället effektivitetsbrister när Försäkringskassan inte utreder ändrade förhållanden i tillräcklig omfattning. Det beror på att myndigheten sällan får indikationer om att den fortsatta rätten till sjukersättning behöver utredas.

5.1.1 Ärendeköer inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan

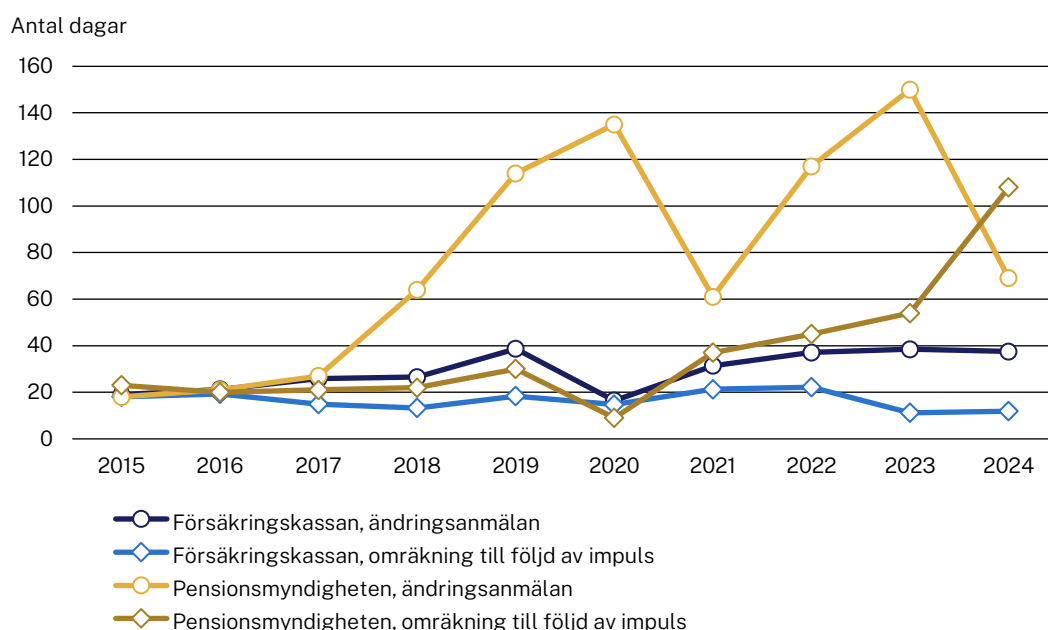
Handläggningstiderna för ändringsärenden inom bostadstillägg är långa, särskilt hos Pensionsmyndigheten. När myndigheterna inte hinner hantera uppgifter om ändrade förhållanden brister de i sitt serviceåtagande. Långa handläggningstider kan öka risken för felaktiga utbetalningar och återkrav. Trots vissa förbättringar genom automatisering och utvecklade e-tjänster kvarstår utmaningar, särskilt i att hantera volymökningar och att följa upp orsaker till återkrav.

Sedan 2023 har Pensionsmyndigheten arbetat med att korta handläggningstiderna inom bostadstillägg, bland annat genom återkommande övertidsinsatser.

Försäkringskassan har genomfört liknande insatser.¹⁶⁴

Diagram 3 nedan visar skattade handläggningstider per år för ärenden som rör ändrade förhållanden inom bostadstillägg.¹⁶⁵ Diagrammet visar ärenden som rör försäkrades ändringsanmälningar och de omräkningsärenden som genereras av maskinella impulser på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Diagram 3 Skattade handläggningstider för ändrade förhållanden inom bostadstillägg, antal dagar i genomsnitt, fördelat på ändringsanmälningar och impulsgenererade omräkningar, 2015–2024

Källa: Pensionsmyndigheten, Statistik över handläggningstider för avslutade ärenden inom bostadstillägg, leverans 2025-02-19; Försäkringskassan, Statistik över ärendelängd för ärenden som rör ändrade förhållanden inom bostadstillägg, leverans 2025-10-13.

¹⁶⁴ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025, s. 11. Gruppintervjuer med handläggare och stödfunktioner inom bostadstillägg på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

¹⁶⁵ Försäkringskassan följer inte handläggningstid för avslutade ärenden som rör ändrade förhållanden inom bostadstillägg, men har tagit fram ett mått som visar hur många dagar i genomsnitt som ett ärende inom bostadstillägg hanteras, fördelat på ändringsanmälningar och omräkningsärenden. Försäkringskassan kommenterar att måttet inte helt är att jämföra med handläggningstid, eftersom vissa ärenden kommer att fortsätta att vara pågående trots att ett beslut har fattats, exempelvis om myndigheten ska utreda återkrav. Försäkringskassan, statistikleverans 2025-10-13.

Pensionsmyndigheten har generellt längre handläggningstider för ändringsanmälan inom bostadstillägg än Försäkringskassan. Handläggningstiderna för ändringsanmälningar på Pensionsmyndigheten var särskilt långa under 2020 och 2023. Under senare år har även omräkningsärenden som startar efter maskinella impulser tagit längre tid. Under 2024 var handläggningstider för omräkning till följd av impulser högre än för ändringsanmälningar.

Antalet avslutade ändringsärenden inom bostadstillägg för pensionärer har ökat mellan 2022 och 2024 från knappt 87 000 till 165 000 ärenden. Under 2023 fick försäkrade som anmälde ändrade förhållanden till Pensionsmyndigheten i genomsnitt vänta 150 dagar innan ändringen hanterades. Handläggningstiden för ändringsanmälningar har kortats under de senaste åren, från närmare två år, till runt 5 månader för de äldsta ändringsanmälningarna. Enligt Pensionsmyndigheten beror det både på insatser för att korta köerna, och på att en större andel av ändringsanmälningarna nu görs genom e-tjänster. Det medför att fler ändringsanmälningar kan hanteras mer automatiserat på myndigheten. Drygt vart femte ändringsanmälan inom bostadstillägg hanteras helt maskinellt.¹⁶⁶

Försäkringskassan anger att det finns flera anledningar till de upparbetade balanserna inom bostadstillägg. De lyfter att de senaste årens ekonomiska läge har gjort att Försäkringskassan haft anställningsstopp, vilket medfört att de inte kunnat rekrytera handläggare. Samtidigt har yttre faktorer som ökad inflation inneburit både ökande levnadskostnader och hyreshöjningar, som medfört ökat behov av bostadstillägg, och en ökad benägenhet bland försäkrade att anmäla ändringar.¹⁶⁷

Pensionsmyndigheten uppger att arbetet med att korta handläggningstider under 2024 har medfört ett ökat antal återkravsärenden. Under 2025 har myndigheten fått tillfälliga medel för att arbeta med återkrav.¹⁶⁸ Sedan 2023 följer Pensionsmyndigheten upp andel återkrav som orsakas av försäkrade och av myndigheten. De skattar att försäkrade orsakar runt 81 procent av återkraven, men följer inte upp hur stor andel av som beror på att försäkrade inte anmält ändringar.¹⁶⁹

Försäkringskassan följer utvecklingen av återkrav inom olika socialförsäkringsförmåner. Sedan 2020 har 93–96 procent av återkraven inom bostadstillägg orsakats av försäkrade. Bland de återkrav som orsakas av den försäkrade skattar vi att 88–96 procent beror på att försäkrade inte har anmält ändringar.¹⁷⁰

---

¹⁶⁶ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025, s. 22.

¹⁶⁷ Försäkringskassan, *Kvalitetsanalys för bostadstillägg avseende perioden 2022-09-01 – 2023-08-31*, 2023, s. 16; Gruppintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Försäkringskassan.

¹⁶⁸ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025, s. 11.

¹⁶⁹ Pensionsmyndigheten, statistikleverans 2025-08-29.

¹⁷⁰ Skattningen baseras på statistik från Försäkringskassan. leverans 2025-04-11.

5.1.2 Försäkringskassan utreder sällan ändrad arbetsförmåga bland försäkrade med sjukersättning

Granskningen visar att det finns brister i hur Försäkringskassan hanterar ändrade förhållanden inom sjukersättning. Försäkringskassan omprövar sällan rätten till fortsatt sjukersättning, även när en försäkrad har haft en väsentlig och varaktig inkomstökning. Försäkringskassan är beroende av att få in indikationer om ändrade förhållanden för att kunna utreda om rätten till ersättning har ändrats. Samtidigt kan det krävas en omfattande utredning för att Försäkringskassan ska kunna leda i bevis att det finns en ändrad arbetsförmåga, och fatta beslut om minskad eller upphörd sjukersättning.

Vi har gjort en fördjupad analys av handläggningen av ändrade förhållanden inom sjukersättning. Analysen bygger på registerdata och dokumentation i de försäkrades ärendejournaler. Vi fokuserar särskilt på ärenden där försäkrade haft *väsentligt* och *varaktigt* ökade arbetsinkomster samtidigt som deras sjukersättning inte har ändrat omfattning. Sådana ökade arbetsinkomster kan vara en viktig indikation om ändrade förhållanden i form av ökad arbetsförmåga.

I redovisningen av våra analyser använder vi begreppet försäkrad, men vi syftar i dessa analyser på en avgränsad och noggrant definierad del av populationen av försäkrade med sjukersättning. Vi har definierat vår undersökningspopulation utifrån Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomst på individnivå och Försäkringskassans uppgifter om utbetald sjukersättning. Undersökningspopulationen består av försäkrade som uppfyller samtliga av följande kriterier:

- *en varaktig inkomstökning* där ökningen av arbetsinkomsten har kvarstått under minst 3 månader
- *en väsentlig inkomstökning*, där arbetsinkomsten dubblerats¹⁷¹ och ökat med minst 5 000 kronor en av månaderna
- inkomstökningen har skett under period med sjukersättning
- sjukersättning har inte varit vilande vid inkomstökning.¹⁷²

I vår undersökningspopulation ingår alla de 2410 försäkrade med sjukersättning som uppfyller ovanstående kriterier under perioden 2019–2023. Av dessa har 86 procent halv sjukersättning.¹⁷³

---

¹⁷¹ Arbetsinkomsten har dubblerats jämfört med ett medelvärde av de tre föregående månadernas inkomster.

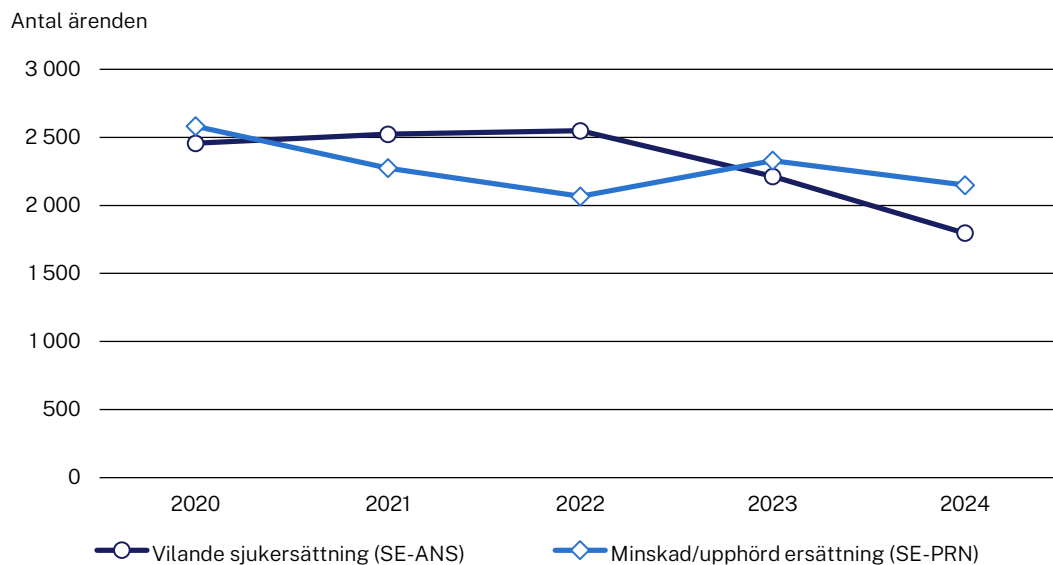
¹⁷² Vi har ur undersökningspopulationen exkluderat försäkrade vars sjukersättning minskat i samband med den inkomststopp vi kunnat identifiera genom Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå. Vi har också exkluderat försäkrade som fått sin ersättning vilande runt inkomststoppen (3 månader före, under den månad ökningen sker samt två efterföljande månader), vilket gör att omfattningen av sjukersättning minskat.

¹⁷³ Analyserna av registerdata visar att 98 procent av de försäkrade i undersökningspopulationen inte fick ändrad omfattning av sin sjukersättning under den granskade perioden med sjukersättning.

Vi inleder med att redovisa statistik över Försäkringskassans handläggning av ärenden med ändrade förhållanden. Sådana ärenden är omprövningsärenden för minskning och upphörande av rätten till sjukersättning, och ärenden där sjukersättningen förklaras vilande för arbete eller studier.¹⁷⁴

Statistik visar att Försäkringskassan startar få ärenden för att utreda ändrade förhållanden inom sjukersättning. En omprövning innebär att Försäkringskassan på nytt överväger om den försäkrade har rätt till sjukersättning i samma omfattning som tidigare, eller att ersättningen ska minska eller upphöra. En försäkrad kan också få sin sjukersättning vilande för att pröva arbete eller studier.¹⁷⁵ Diagram 4 nedan visar antal avslutade ärenden inom sjukersättning som rör vilande sjukersättning och omprövningsärenden för minskning och upphörande av sjukersättning.

Diagram 4 Avslutade ärenden som rör ändrade förhållanden för sjukersättning, 2020–2024

Källa: Statistikleverans Försäkringskassan 2025-04-11.

Antalet avslutade ärenden som gäller vilande sjukersättning eller utredning av minskad eller upphörande av sjukersättning är mycket få, jämfört med antalet försäkrade som har sjukersättning.¹⁷⁶ För runt en procent av de försäkrade som har sjukersättning har Försäkringskassan årligen avslutat ett omprövningsärende.

Handläggningen av omprövningsärenden utgör också en avgränsad del av handläggningen av sjukersättningen. För att minska sårbarhet och ge bättre stöd till

¹⁷⁴ SE_PRN-ärenden med klassificering minskning/upphörande och SE_ANS-ärenden med klassificeringen vilande. Försäkrade kan enligt regelverket för sjukersättning från 2008 pröva att arbeta eller studera och ha sin sjukersättning vilande. Se metodbilaga för beskrivning av ärendeslagen inom sjukersättning.

¹⁷⁵ Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 204.

¹⁷⁶ I december 2024 var antalet försäkrade med sjukersättning 220 000.

handläggare beslutade Försäkringskassan att centralisera verksamheten till en särskild enhet inom sjukersättning under 2025.¹⁷⁷

Vår analys visar att Försäkringskassan har ineffektiva rutiner för att upptäcka ändrade inkomstförhållanden när försäkrade har sjukersättning. Trots att de försäkrade i vår undersökningspopulation har haft en väsentlig och varaktig inkomstökning, har Försäkringskassan genomfört få omprövningar.¹⁷⁸ Nio procent (216 försäkrade) av vår undersökningspopulation har haft ett omprövningsärende mellan 2019 och 2023.¹⁷⁹

För att handläggare ska inleda en utredning om omprövning av sjukersättning behöver de ha fått en indikation om ändrade förhållanden till ärendet.¹⁸⁰ Sådan information kan till exempel vara uppgift om ändrad inkomst eller anställning som framkommit i handläggningen av en annan socialförsäkringsförmån.¹⁸¹ Vår analys av journalanteckningar i ärendeakter visar att Försäkringskassan har fått indikationer på arbete eller ökade inkomster för 3 procent av undersökningspopulationen (78 försäkrade).¹⁸²

Det är viktigt att ha i åtanke att en inkomstökning inte är ett tillräckligt underlag för att Försäkringskassan ska göra bedömningen att arbetsförmågan har förbättrats.¹⁸³ Däremot kan en större inkomstökning vara en viktig indikation om att Försäkringskassan behöver utreda arbetsförmågan. Vår granskning visar att Försäkringskassan hittills haft begränsade möjligheter att använda månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå i sin handläggning av sjukersättning (se avsnitt 4.2).

5.1.3 Risk att Försäkringskassan inte får impulser om ändrade förhållanden för försäkrade med partiell ersättning

Vi bedömer att Försäkringskassans nuvarande maskinella impulser inte räcker för att upptäcka ändrade arbetsinkomster bland försäkrade med partiell sjukersättning. Granskningen visar att försäkrade i vår undersökningspopulation som har partiell sjukersättning ytterst sällan blir föremål för Försäkringskassans utredning av minskning eller upphörande av ersättningen genom ett omprövningsärende. Undersökningspopulationen består till 86 procent av försäkrade med halv

---

¹⁷⁷ Gruppintervju med stödfunktioner inom sjukersättning på Försäkringskassan.

¹⁷⁸ Vår undersökningspopulation består av de 2 410 försäkrade med sjukersättning, som haft en väsentlig och varaktig inkomstökning under perioden 2019–2023.

¹⁷⁹ De försäkrade har haft åtminstone ett påbörjat och avslutat omprövningsärende (SE_PRN) mellan 2019 och 2023. Ett omprövningsärende har startats för 7 procent (168 individer) *efter* eller *strax innan* inkomstökningen. För sju av dessa individer startades ett SE_PRN-ärende i mycket nära anslutning till inkomstökningen.

¹⁸⁰ Försäkringskassan använder själva benämningen impuls i stället för indikation i sin vägledning för sjukersättning. Vi reserverar begreppet impuls för så kallade maskinella impulser. Se närmare i kapitel 4.

¹⁸¹ Försäkringskassan, *Process sjukersättning 2013:03 version 10.0*, 2024, s. 71.

¹⁸² De indikationer som Försäkringskassan har fått om att en försäkrad arbetar eller har inkomster vid sidan av sjukersättning finns fram för allt dokumenterade i omprövningsärenden (SE_PRN) och ärenden för uppföljning (SA_FU). Se beskrivning av textanalysen, underlagstabeller och beskrivning av ärendeslagen i den elektroniska metodbilagan. Handläggaren ska dokumentera i journalen att impulsen har granskats, Försäkringskassan, *Process sjukersättning 2013:03 version 10.0*, 2024, s. 72.

¹⁸³ Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 189.

sjukersättning. Våra analyser visar att det är vanligare att Försäkringskassan startar ett omprövningsärende bland försäkrade som har hel sjukersättning, jämfört med dem som har halv ersättning. Bland försäkrade som har hel sjukersättning har 29 procent (46 försäkrade) haft ett omprövningsärende under perioden. Motsvarande andel är 7 procent (147 försäkrade) bland dem som har halv sjukersättning.

Granskningen visar vidare att ärenden om minskning och upphörande av sjukersättning är komplicerade att utreda. Det framkommer i våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner inom sjukersättning och i analys av journalanteckningar för de försäkrade som ingår i vår undersökningspopulation. Granskningen visar att det kan vara svårare för handläggare att utreda om ett ändrat förhållande påverkar den fortsatta rätten till ersättning vid partiell sjukersättning. Omvänt kan det också vara lättare för Försäkringskassan att utreda möjliga konsekvenser av uppgifter som kan påverka sjukersättningens storlek för försäkrade med hel ersättning.

Försäkringskassan har bevisbördan när de ska bedöma att arbetsförmågan har ökat i förhållande till när sjukersättningen beviljades. Försäkringskassan behöver ha tydliga underlag för att kunna fatta beslut om att rätten till sjukersättningen ska minska eller upphöra.¹⁸⁴ Att Försäkringskassan har en mer omfattande utredningsskyldighet när de initierar ett omprövningsärende framgår också i våra intervjuer med handläggare och stödfunktioner, samt i vår analys av journalanteckningar. Om myndigheten ska minska eller dra in ersättningen krävs omfattande utredning för att visa att en försäkrad inte längre har rätt till samma ersättning som tidigare.¹⁸⁵

När Försäkringskassan får information om ändrade förhållanden vid partiell sjukersättning kan handläggaren behöva kontakta den försäkrade, och vid behov andra myndigheter eller aktörer för att utreda uppgiften. Det framgår av styrande dokument för sjukersättning,¹⁸⁶ och tyder på att utredning av arbetsförmåga kan bli mer komplex vid partiell ersättning, jämfört med vid hel sjukersättning.

Det kan också vara svårt för en försäkrad med partiell ersättning att veta när hen behöver anmäla ändrade förhållanden. En anmälan krävs bara om arbetet utökas på den del som den försäkrade har sjukersättning för.¹⁸⁷ Samtidigt ska försäkrade alltid anmäla om de arbetar oregelbundet, något som de ska få information om i samband med sitt beslut om sjukersättning.¹⁸⁸ Enligt intervjuer med handläggare inom sjukersättning riskerar Försäkringskassan att inte få in relevanta uppgifter om arbete på deltid, om inte den försäkrade anmäler de ändrade förhållandena själv.

---

¹⁸⁴ 23 kap. förvaltningslagen samt 110 kap. 13 § socialförsäkringsbalken; Försäkringskassan, *Vägledning Sjukersättning version 14*, 2025, s. 188.

¹⁸⁵ Grupptervju med handläggare av sjukersättning på Försäkringskassan. Uttalandena ligger i linje med officialprincipen, se Enqvist, 2019, s.154–163.

¹⁸⁶ Försäkringskassan, *Process Sjukersättning 2013:03 version 10.0*, 2024, s. 75; Intervjuer med handläggare inom sjukersättning, 2025-03-31.

¹⁸⁷ Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 186.

¹⁸⁸ Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 108.

Idag saknas rättsliga förutsättningar för att Försäkringskassan ska kunna skapa maskinella impulser om ändrade arbetsinkomster som löpande kan föras in i handläggningen av sjukersättning. Myndigheten har inte den direktåtkomst till månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå inom handläggningen av sjukersättning som krävs för att få rättsliga och tekniska förutsättningar att skapa sådana digitala lösningar. Vi konstaterar att Försäkringskassans nuvarande rutiner för att få in uppgifter om ändrad inkomst i stor utsträckning bygger på att den försäkrade själv anmäler ändringen.

Däremot ger dagens lagstiftning utrymme för Försäkringskassan att utveckla riskbaserade urvalsprofiler¹⁸⁹ i kontrollsyfte för att identifiera försäkrade som har inkomster från arbete under den period de har med sjukersättning. Det finns dels en profil som är inriktad på försäkrade med hel sjukersättning, dels en som sedan 2024 används för att identifiera försäkrade med partiell sjukersättning som har arbetsinkomster.¹⁹⁰ Försäkringskassan gjorde 2024 en riktad kontroll av 19 ärenden med partiell sjukersättning, vilket resulterade i att 1,4 miljoner kronor i felaktiga utbetalningar kunde stoppas. Detta kan jämföras med att 2,4 miljoner stoppades genom de uppföljningar av arbetsförmåga som i regel genomförs vart tredje år, och att 16,7 miljoner stoppas genom att handläggarna skickar ärenden vidare för kontrollutredning.¹⁹¹

Försäkringskassan har tagit fram skattningar av felaktiga utbetalningar inom sjukersättning utifrån risken ”arbete trots förmån”. Dessa skattningar baseras endast på ärenden som avser hel sjukersättning.¹⁹² Vi bedömer att Försäkringskassans skattning av felaktiga utbetalningar som beror på arbete trots sjukersättning därmed kan ligga i underkant.

5.1.4 Lång tid innan Försäkringskassan utreder uppgifter om ändrade förhållanden

Vår granskning visar att många försäkrade i vår undersökningspopulation¹⁹³ bara haft den uppföljning av arbetsförmågan som Försäkringskassan som regel ska göra vart tredje år. Det innebär att myndigheten sällan granskat den fortsatta rätten till sjukersättning utöver dessa uppföljningar. Vid uppföljningen ska Försäkringskassan kontrollera om arbetsförmågan är nedsatt i samma omfattning som när ersättningen beviljades, eller om det finns nya förutsättningar för rehabilitering.¹⁹⁴

---

¹⁸⁹ Så kallade riskbaserade urvalsprofiler identifierar ärenden där det finns högre risk för felaktiga utbetalningar. En sådan urvalsprofil kan till exempel kontrollera om sjukpenning eller föräldrapenning betalats ut för samma period som bostadstillägg.

¹⁹⁰ Försäkringskassan, *Reviderad kvalitetsanalys för sjukersättning*, 2024, s. 9. Våra analyser av journalanteckningarna visar här att 3 procent (65 individer) har omnämmanden om kontrollutredning i sina ärendejournaler. Sådana omnämmanden finns nästan uteslutande i uppföljningsärendena (SA_FU) och omprövningsärendena för minskning eller upphörande av sjukersättning (SE_PRN).

¹⁹¹ Försäkringskassans statistik om kontrollverksamheten.

¹⁹² Försäkringskassan, *Felaktiga utbetalningar av aktivitets- och sjukersättning*, 2023, s. 20.

¹⁹³ Individer med väsentliga och varaktiga öknings av arbetsinkomster som ingår i vår granskning.

¹⁹⁴ Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 174.

Våra analyser visar att 35 procent av de försäkrade i undersökningspopulationen¹⁹⁵ endast haft ett uppföljningsärende (SA_FU ärenden) och inga andra ärenden inom andra ärendeslag. Det betyder att Försäkringskassan inte genomfört någon annan typ av aktiv utredning för dessa försäkrade under tiden med sjukersättning.¹⁹⁶

Försäkringskassan differentierar uppföljningarna av sjukersättning utifrån olika kriterier. Hög utredningsgrad innebär att myndigheten fått indikationer på ökad arbetsförmåga, till exempel en stor inkomstökning. Då ska Försäkringskassan utreda vidare, bland annat genom kontakt med den försäkrade. Vid uppföljningen med medelhög och hög utredningsgrad kan handläggare begära in inkomstuppgifter från skattedeklarationer.¹⁹⁷

Om utredningen visar att Försäkringskassan behöver ompröva rätten till sjukersättning ska handläggaren starta ett omprövningsärende eller kontakta kontrollenheten.¹⁹⁸ Vår granskning visar att Försäkringskassan har gjort en mer djupgående uppföljning för 13 procent av de försäkrade som ingår i vår undersökningspopulation.¹⁹⁹ För 32 procent av de försäkrade som har haft ett omprövningsärende har Försäkringskassan gjort en mer grundlig uppföljning av arbetsförmågan. Det indikerar att det finns en viss koncentration av försäkrade med mer svårutredda ärenden bland just omprövningsärendena.

Granskningen visar också att det går lång tid mellan att Försäkringskassan följer upp arbetsförmågan och sedan startar en omprövning. Försäkringskassan har startat ett omprövningsärende²⁰⁰ för 121 försäkrade *efter* en uppföljning, men i genomsnitt först efter 360 dagar. Uppföljningarna verkar inte i någon större utsträckning leda till att Försäkringskassan omgående startar ett omprövningsärende.

Det tar även lång tid från att en försäkrad haft en väsentlig och varaktig inkomstökning till att Försäkringskassan utreder minskning och upphörande av sjukersättningen. Vår analys visar att det i snitt tog 17 månader efter en inkomstökning innan Försäkringskassan startade ett omprövningsärende.

5.1.5 Försäkringskassan får främst impulser om ändrade förhållanden för sjukersättning genom sina interna system

Granskningen visar att Försäkringskassan riskerar att missa indikationer om ändrade förhållanden när försäkrade bara har sjukersättning och inga andra förmåner.

---

¹⁹⁵ Här har vi baserat våra beräkningar på ärendejournalerna, eftersom alla ärenden som påbörjats och avslutats mellan 2019 och 2023 för individerna i undersökningspopulationens finns dokumenterade i journalerna. Våra registerdata för individerna omfattar däremot bara de ärendeslag som vi bedömt vara relevanta för ändrade förhållanden. Med uppföljningsärenden avses SA_FU ärenden. Se närmare beskrivning av ärendeslagen och underlagstabeller som finns i den elektroniska metodbilagan.

¹⁹⁶ Perioden vi granskar är 2019 till 2023.

¹⁹⁷ Intervjuer med och handläggare inom sjukersättning.

¹⁹⁸ Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning 2013:1 version 14*, 2025, s. 181; Försäkringskassan, *Process sjukersättning 2013:03 version 10.0*, 2024, s. 253.

¹⁹⁹ 1 776 individer har ett SA_FU ärende. 237 individer har kategoriserats som hög utredningsgrad.

²⁰⁰ Ett SE_PRN ärende med klassificeringen minskning/upphörande.

Myndigheten förlitar sig i stor utsträckning på information som finns i de interna systemen, för att identifiera ändringar som påverkar socialförsäkringsförmåner.

Försäkringskassan får främst kännedom om ändrade förhållanden genom maskinella impulser²⁰¹ i handläggningssystemet. Exempel är impulser om omvårdnadsbidrag eller studiestöd. När impulserna tillför relevant information ska handläggaren dokumentera dem i journalen.²⁰² Handläggare uppger att impulser om omvårdnadsbidrag och studiestöd är vanliga, fungerar bra och att det borde finnas fler impulser som bygger på ändringar inom andra socialförsäkringsförmåner. Våra analyser visar att journalanteckningar om impulser nästan uteslutande finns dokumenterade i omprövningsärendena. Vi tolkar det som att omprövningar ofta startat efter det kommit in en maskinell impuls till ärendet. Vi har funnit sådana anteckningar för 6 procent (110 individer).

Bland försäkrade med omprövningsärende²⁰³ är det betydligt vanligare att också ha en annan förmån²⁰⁴ än sjukersättning. Av de som ingår i undersökningspopulationen och har ett omprövningsärende hade 67 procent (144 individer) en annan förmån under perioden. Vanliga förmåner utöver sjukersättningen är sjukpenning²⁰⁵ och bostadstillägg. Försäkringskassan får sannolikt fler indikationer om ändrade förhållanden för försäkrade med flera förmåner genom sina interna system.

Försäkringskassan betonar vikten av att informationsöverföring fungerar mellan förmåner. I ett svar på ett regeringsuppdrag skriver myndigheten att ”förmågan att hantera anmälningar om ändrade förhållanden till stor del handlar om att dela information och ändringar mellan förmåner där den enskilde har ett engagemang”.²⁰⁶ Vi konstaterar att andra förmåner utgör en viktig källa till information om ändrade förhållanden, både genom maskinella impulser och genom att handläggare manuellt delar information.

5.2 Försäkringskassans handläggningssystem har föråldrade funktioner

Granskningen visar att Försäkringskassan byter ut handläggningssystemen för sjukersättning och bostadstillägg. Hittills har bytet inte inneburit nya funktioner för att hämta in eller hantera ändrade förhållanden.

---

²⁰¹ Benämns som åtgärdsimpulser på Försäkringskassan.

²⁰² Försäkringskassan, *Process sjukersättning 2013:03 version 10.0*, 2024, s. 123.

²⁰³ Gäller omprövningsärenden för minskning och upphörande mellan åren 2019 och 2023.

²⁰⁴ De försäkrade har eller har haft en annan förmån förutom sjukersättning mellan 2019 och 2023. Förmånerna som ingår i vår analys är studiemedel, arbetslöshetsersättning, sjukpenning, föräldrapenning, assistansersättning, aktivitetsstöd, bostadstillägg, merkostnadsersättning, omvårdnadsbidrag.

²⁰⁵ Här resonerar vi med utgångspunkt i att individerna haft sjukpenning under den period vi undersöker (2019–2023) och att den största delen av individerna har halv sjukersättning. 25 procent (54 individer) av individerna med ett omprövningsärende har haft sjukpenning under perioden och motsvarande andel för bostadstillägg är 28 procent (60 individer).

²⁰⁶ Försäkringskassan, *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans*, 2025, s. 6.

5.2.1 Utbyte av handläggningssystem innebär ännu inga nya funktioner rörande ändrade förhållanden

Försäkringskassan har under 2025 bytt handläggningssystem för bostadstillägg, och påbörjat bytet av handläggningssystem inom sjukersättning. Utbytet genomförs eftersom det tidigare systemet (ÄHS) ska stängas ner i oktober 2027.

Försäkringskassan anger att det nya handläggningssystemet medför nya möjligheter att utveckla stöd, styrning och arbetssätt inom handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg.²⁰⁷

Inom sjukersättningen finns inte funktioner i handläggningssystemet som automatiskt hanterar uppgifter om ändrade förhållanden. Däremot har bostadstillägget sedan tidigare automatiserad hantering av vissa ändringar, till exempel årliga omräkningar när Försäkringskassan får uppdaterad information om kapitalinkomster, eller ändrade inkomster från socialförsäkringsförmåner inklusive pensioner. Försäkringskassan planerar att fortsätta utveckla digital informationsinhämtning samt öka automatiseringen av enklare ärenden vid ändrade förhållanden inom bostadstillägg.²⁰⁸

5.2.2 Behov av nya funktioner för att hantera ändrade förhållanden hos Försäkringskassan

Granskningen visar att det finns potential att utveckla fler digitaliserade lösningar för att hantera uppgifter om ändrade förhållanden inom sjukersättning och bostadstillägg. I intervjuer med stödfunktioner för bostadstillägg på Försäkringskassan framgår det att det finns ett behov av ökad automatisering vid enklare ärenden. Ett exempel är mer automatiserad omräkning vid mindre hyreshöjningar. Stödfunktionerna lyfter också behovet av bättre IT-stöd för att hantera maskinella impulser från Skatteverket. De önskar en mer automatiserad hantering av uppgifter från folkbokföringen vid adressändring, och att få tillgång till maskinella impulser som baseras på månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå för att öka automatiseringsgraden vid omräkningar. Stödfunktionerna lyfter även behov av digitalisering av information från banker och försäkringsbolag.

För sjukersättningen finns färre planer på ökad automatisering av uppgifter om ändrade förhållanden. Det exempel som nämns i intervjuer med stödfunktioner på Försäkringskassan är ökad grad av automatisering vid omräkning under steglös avräkning, då den försäkrade återkommande kan lämna nya inkomstunderlag. Intervjuerna visar att sådan utveckling kan påbörjas först efter bytet av handläggningssystem. Dessutom finns andra utvecklingsinitiativ som är mer

---

²⁰⁷ Försäkringskassan, *Budgetunderlag 2026–2028*, 2025, s. 31; Gruppintervju med stödfunktioner inom sjukersättning på Försäkringskassan, och med stödfunktioner inom bostadstillägg på Försäkringskassan.

²⁰⁸ Gruppintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Försäkringskassan.

prioriterade för verksamheten. Därför ligger verksamhetsutveckling med IT-inslag som rör ändrade förhållanden sannolikt flera år fram i tiden.²⁰⁹

5.3 Pensionsmyndighetens handläggningssystem innehåller fler funktioner, men dessa används inte fullt ut

Pensionsmyndigheten bytte handläggningssystem för bostadstillägg 2020. Det nya systemet har en högre grad av automatiserad hantering av ändrade förhållanden. Granskningen visar dock att handläggarnas kunskap om hur de kan använda funktionerna varierar. Det riskerar att leda till olika arbetssätt, och i förlängningen sämre effektivitet. Trots fortsatt arbete med automatisering har Pensionsmyndigheten långa ärendeköer som gäller ändrade förhållanden för bostadstillägg.

5.3.1 Det nya handläggningssystemet medför högre grad av automatiserade moment

Det nya handläggningssystemet ska effektivisera handläggningen av bostadstillägg för pensionärer, korta handläggningstider och minska felaktiga utbetalningar. Ändringsanmälningar som kommer via telefon eller blankett hanteras fortfarande mest manuellt. Digitala anmälningar ger bättre förutsättningar för automatisering eftersom informationen kommer in i strukturerad form. Då finns förutsättningar för systemet att bedöma vad anmälan gäller, och i vissa fall göra automatiska omräkningar. Det kan också hämta in kompletterande uppgifter, eller skicka en förfrågan om komplettering.

Pensionsmyndigheten har utvecklat digitala medarbetare²¹⁰ som kan utföra vissa handläggningsmoment, till exempel brevutskick. Därefter behöver ofta en handläggare kontrollera och bedöma underlagen. Pensionsmyndigheten beskriver att syftet med automatiseringen är att frigöra resurser inom handläggningen och minska risken för felaktiga utbetalningar. Ett exempel är om det kommer in en maskinell impuls från Skatteverket om att den försäkrade flyttat. Då skickar systemet ett brev till den försäkrade med uppmaning att anmäla ändrade förhållanden. Om inget svar kommer inom ett visst antal dagar så kan systemet dra in bostadstillägget.²¹¹

5.3.2 Risk att handläggare inte använder nya funktioner

För att handläggare ska arbeta effektivt i systemet måste de känna till funktioner och förstå vilka åtgärder systemet redan gjort innan en handläggare kommer in i ett ärende. Annars riskerar de att lägga onödig tid på arbetsmoment som redan har hanterats av systemet. Granskningen visar att kunskapen om hur handläggare kan

---

²⁰⁹ Däribland planerar Försäkringskassan att gå från en ärendebaserad handläggning till en uppgiftsbaserad handläggning av sjukersättning där handläggaren tilldelas olika uppgifter att handlägga i sjukersättningsärenden. Gruppintervju med stödfunktioner inom sjukersättning på Försäkringskassan.

²¹⁰ De digitala medarbetarna utgörs av RPA-automationer, som står för Robotic Process Automation.

²¹¹ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025, s. 7; Gruppintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten.

använda nya funktioner varierar, vilket kan leda till olika arbetssätt, och bristande effektivitet i handläggningen.

I våra intervjuer framgår att en del handläggare har fått introduktion till arbetssätt som skiljer sig från det myndigheten nu vill styra mot. Under perioder har handläggare hanterat ärenden manuellt, utan att använda automatiseringsfunktioner i handläggningssystemet. Under hösten 2025 har Pensionsmyndigheten genomfört kompetensutveckling för att handläggare bättre ska kunna nyttja de funktioner som finns inbyggda i handläggningssystemet och arbeta mer effektivt. Myndigheten anger att nyanställda handläggare också kommer att få en bred introduktion till handläggningssystemet.²¹²

5.4 Pensionsmyndigheten har ett större fokus på uppföljning av ändrade förhållanden jämfört med Försäkringskassan

Försäkringskassans uppföljning av ändrade förhållanden inom sjukersättning är mindre omfattande än inom bostadstillägg. Jämfört med Pensionsmyndigheten har Försäkringskassan också en mindre omfattande uppföljning av bostadstillägg. Granskningen visar att Pensionsmyndigheten prioriterar frågan om att förbättra hanteringen av ändrade förhållanden inom bostadstillägg.

Sedan 2020 har regeringen gett både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppdrag att motverka de felaktiga utbetalningar som beror på ändrade förhållanden. Myndigheterna ska redovisa åtgärder för att försäkrade ska förstå och uppfylla sin anmälningsskyldighet,²¹³ men uppföljningen på myndigheterna skiljer sig åt. Myndigheternas svar på uppdragen speglar skillnader i myndigheternas verksamhetsutveckling och uppföljning av ändrade förhållanden.

I svar på regeringsuppdrag beskriver Försäkringskassan generella åtgärder som rör hantering av ändrade förhållanden, utan att gå in på åtgärder som rör enskilda förmåner.²¹⁴ Pensionsmyndigheten har i stället valt att fokusera återslagningen på just hanteringen inom bostadstillägg. Pensionsmyndigheten lyfter många utmaningar med dagens anmälningsskyldighet och har flera förslag på insatser som kan minska problemen, i form av både regeländringar och verksamhetsutveckling med IT-inslag. Det handlar bland annat om hur försäkrade enkelt ska kunna anmäla ändringar, och hur myndigheten mer effektivt ska kunna hämta in uppgifter från andra än den försäkrade.²¹⁵

---

²¹² Gruppintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Pensionsmyndigheten.

²¹³ Regeringsbeslut S2023/03241, S2024/02156, S2024/02157, S2023/03257, S2023/03259, S2023/03258, S2021/01436, S2022/04810, S2022/04811, S2022/04812, S2021/08064, S2021/08094, S2021/08111, S2020/09448, S2020/09516, S2020/09593, S2024/00836, S2024/00794, S2024/00439, S2020/04204, S2022/04152, S2022/04159, S2022/04811, S2022/04813, S2021/08063, S2021/08064, S2020/00928, S2020/07953, S2020/09446.

²¹⁴ Försäkringskassan, *Rätt från början*, Svar på regeringsuppdrag, 2022–2025.

²¹⁵ Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2024; Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, 2025.

Försäkringskassan har en omfattande uppföljning av felaktiga utbetalningar. Myndigheten gör årligen riskanalyser för felaktiga utbetalningar för de flesta förmåner som myndigheten administrerar, däribland bostadstillägg och sjukersättning.²¹⁶ Försäkringskassan skattar också hur stor andel av återkrav som beror på att försäkrade inte anmäler ändrade förhållanden. I våra intervjuer med stödfunktioner inom sjukersättning och bostadstillägg är det dock inte tydligt hur arbetet med att följa upp felaktiga utbetalningar och återkrav omhändertas i handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg, och hur det utgör underlag för verksamhetsutveckling.

Försäkringskassans uppföljning av bostadstillägg sker främst genom intern produktionsstatistik. Bostadstillägg är en mindre förmån som inte följs upp i myndighetens årsredovisning, vilket gör att den riskerar bli lägre prioriterad. I Försäkringskassans uppföljning av bostadstillägg ingår statistik om ändrade förhållanden genom ändringsanmälningar, inkomna maskinella impulser²¹⁷ och impulser från riskbaserade urvalsprofiler. Inom bostadstillägg har Försäkringskassan produktionsmål för olika ärendeslag och prioriterar hantering av maskinella impulser högre än hantering av inkomna ändringsanmälningar.²¹⁸ Sedan 2023 har Försäkringskassan en uttalad målsättning att förhindra återkrav. Inom bostadstillägg har det medfört ett större fokus på hantering av ändrade förhållanden.²¹⁹

Försäkringskassans uppföljning av sjukersättning innehåller inga specifika mål för hanteringen av ändrade förhållanden. Uppföljningen gäller produktivitet inom olika ärendeslag, och eftersom ändrade förhållanden kan förekomma inom olika ärenden, så saknas separat uppföljning av området.²²⁰ Vi konstaterar därmed att det finns risk att arbetet med ändrade förhållanden inte prioriteras inom sjukersättning. Det finns också en risk att handläggare som är vana att följas upp på sitt arbete uppfattar att arbetet med ändrade förhållanden är lägre prioriterat.

---

²¹⁶ Försäkringskassan, *Kvalitetsanalys för sjukersättning*, 2024; Försäkringskassan, *Revidering av kvalitetsanalys för bostadstillägg år 2024*, 2024; Försäkringskassan, *Revidering av kvalitetsanalys för sjukersättning 2024*, 2024.

²¹⁷ Så kallade åtgärdsimpulser.

²¹⁸ Försäkringskassan har mål om att hantera maskinella impulser inom 30 dagar och ändringsanmälningar inom 45 dagar inom handläggningen av bostadstillägg, enligt gruppintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg.

²¹⁹ Gruppintervju med stödfunktioner inom bostadstillägg på Försäkringskassan.

²²⁰ Gruppintervju med stödfunktioner inom sjukersättning på Försäkringskassan.

6 Slutsatser och rekommendationer

Riksrevisionens övergripande slutsats är att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har flera effektivitetsbrister i hur de hanterar ändrade förhållanden, och att den nuvarande hanteringen medför risker för felaktiga utbetalningar. Bedömningen grundas på granskningen av sjukersättning och bostadstillägg för försäkrade med sjuk- och aktivitetsersättning (som Försäkringskassan administrerar) och bostadstillägg för pensionärer (som Pensionsmyndigheten administrerar).

Tidigare skattningar visar att en stor del av felaktiga utbetalningar från socialförsäkringen beror på att försäkrade inte anmält ändrade förhållanden. Riksrevisionens granskning visar brister i myndigheternas arbete med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden. Granskningen visar också att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inte till fullo tar tillvara dagens möjligheter till effektiv informationsdelning av uppgifter om ändrade förhållanden. Trots att myndigheterna har möjligheter att inhämta relevant information från både interna och externa källor bygger hanteringen till stor del på att de försäkrade själva ska anmäla ändringar under den period de har ersättning. Riksrevisionen konstaterar att ett sådant tillvägagångssätt fortsatt medför stora risker för felaktiga utbetalningar.

Det finns flera skäl till att myndigheter bör dela uppgifter om ändrade förhållanden i större utsträckning än vad de gör idag. Idag finns både rättsliga och tekniska förutsättningar för ökad informationsdelning, och den utvecklingen förväntas fortsätta. Riksrevisionen bedömer dock att myndigheterna även framöver kommer behöva uppgifter som försäkrade själva anmäler. Genom att tillvarata möjligheter att dela uppgifter kan myndigheterna samtidigt minska den försäkrades uppgiftsbörda. Det blir särskilt viktigt för de grupper som på grund av funktionsnedsättning, ålder eller språksvårigheter har särskilda utmaningar med anmälningsskyldigheten.

Försäkringskassan är en stor myndighet som administrerar många förmåner. Myndigheten har potential att få in uppgifter om ändringar till handläggningen av olika förmåner och bör säkerställa att relevant information delas vidare. Riksrevisionen bedömer att det finns effektivitetsbrister som beror på att Försäkringskassan inte har tagit ett helhetsgrepp för hur uppgifter om ändrade förhållanden ska tas in samt delas inom myndigheten och med andra myndigheter.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten saknar idag rättsliga förutsättningar för att utveckla digitala lösningar för att mer automatiserat använda Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå för flera inkomstbaserade förmåner. Sådana uppgifter skulle kunna användas för att ta fram träffsäkra indikatorer om ändrade förhållanden under den tid som försäkrade har förmåner från socialförsäkringen, och därigenom minska risken för felaktiga utbetalningar.

6.1 Effektivitetsbrister i myndigheternas arbete med att få försäkrade att anmäla ändrade förhållanden

Riksrevisionen bedömer att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har brister i sin information om anmälningsskyldigheten. Försäkrade som har oförändrad ersättning under lång tid riskerar att inte få tillräcklig information om skyldigheten att anmäla ändringar. Försäkrade som behöver särskilt stöd riskerar att inte få information som är anpassad till deras behov. Myndigheterna hanterar inte dessa behov på ett systematiskt sätt.

6.1.1 Myndigheterna ger sämre service till försäkrade som inte kan använda e-tjänster

Försäkrade som saknar tillgång till e-tjänster, eller har särskilda behov på grund av funktionsnedsättning eller bristande språkkunskaper, har svårare att anmäla ändringar. Minskad tillgänglighet via telefon påverkar dessa grupper särskilt negativt. Det gäller både dem som inte kan använda digitala kanaler och dem som behöver extra stöd vid anmälan.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten tillämpar reglerna kring hur försäkrade kan anmäla ändringar på olika sätt. Till exempel tillåter Pensionsmyndigheten muntlig anmälan av ändringar för bostadstillägg som innebär en höjning av ersättningen, vilket Försäkringskassan inte gör. Riksrevisionen konstaterar att det är otillfredsställande, och kan öka risken för att försäkrade gör oavsiktliga fel.

Riksrevisionen bedömer att det ur effektivitetssynpunkt är positivt att Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har utvecklat e-tjänster inom bostadstillägg som gör att försäkrade kan se vilka uppgifter beslut baseras på. De som inte kan använda digitala kanaler, är dock hänvisade till det senaste beslutsbrevet för bostadstillägg. För sjukersättning finns inte e-tjänster som visar vilka uppgifter ersättningen baseras på.

Försäkringskassan har tagit fram nio olika e-tjänster och motsvarande blanketter för anmälan av ändringar vid sjukersättning. Riksrevisionen bedömer att avsaknaden av en tydlig ingång för anmälan gör det svårare för försäkrade att göra rätt, och ökar risken för oavsiktliga fel.

Riksrevisionen konstaterar att Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har gjort olika bedömningar kring nyttan och risken med att erbjuda e-tjänster för ombud. Pensionsmyndigheten har till skillnad från Försäkringskassan infört anhörlinloggning för att underlätta för anhöriga att hjälpa försäkrade med kraftigt försvagat hälsotillstånd. Samtidigt omfattas inte alla försäkrade med särskilda behov av tjänsterna, till exempel de som saknar anhöriga eller som inte har så försvagat hälsotillstånd att anhörlinloggning är aktuell.

Det är dock viktigt att ha i åtanke att det finns risker kopplade till användningen av e-tjänster. Anhöriga kan missuppfatta sin rätt att företräda försäkrade genom anhöriginloggning, eller olovligen utföra ärenden i den försäkrades namn genom andra e-tjänster. Utvecklade e-tjänster för anhöriga kan ses som ett sätt att öka servicen för försäkrade med behov av särskilt stöd, samtidigt som tjänsten kan öka risken för felaktiga utbetalningar.

Riksrevisionen bedömer att myndigheterna bör fortsätta att utveckla lättillgängliga e-tjänster för ändringsanmälan för försäkrade, eftersom sådana tjänster gör det enklare för de flesta att anmäla ändrade förhållanden. Samtidigt möjliggör e-tjänster mer automatiserad och effektiv hantering av uppgifter om ändringar för myndigheterna. När myndigheterna kan effektivisera handläggningen genom e-tjänster får de också ökade förutsättningar att erbjuda alternativa tillgängliga kanaler för försäkrade som av olika anledningar inte kan använda e-tjänster. Riksrevisionen bedömer att myndigheterna bör ta tillvara detta utrymme för att anpassa stöd till försäkrade med särskilda behov.

6.2 Effektivitetsbrister i hur myndigheterna delar uppgifter om ändrade förhållanden, men myndigheterna saknar vissa förutsättningar för att utveckla system

Riksrevisionen bedömer att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har brister i hur de tar in och delar uppgifter om ändrade förhållanden. Informationsdelningen sker ofta genom så kallade maskinella impulser.²²¹ För att dessa impulser ska fungera effektivt krävs att myndigheterna har författningsreglerad tillgång till strukturerade och uppdaterade register som innehåller uppgifter som impulserna kan baseras på.

Det finns exempel på att myndigheterna saknar åtkomst till befintliga register som innehåller uppgifter som skulle kunna användas för att ta fram indikatorer om ändrade förhållanden. Ett sådant exempel är månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå från Skatteverkets beskattningsdatabas. Idag finns författningsstöd för direktåtkomst till dessa uppgifter vid handläggning av vissa socialförsäkringsförmåner (som bostadsbidrag och underhållstöd), men inte för de granskade förmånerna sjukersättning och bostadstillägg.

I vissa fall saknas uppdaterade register med uppgifter som skulle behövas i handläggningen av bostadstillägg. Det gäller till exempel register över förmögenhet och boendekostnader. Riksrevisionen bedömer dock att effektivitetsvinster av att utveckla nya register behöver vägas mot samhällets behov av uppgifterna, förutsättningarna för att samla in tillförlitliga uppgifter och skyddet för den personliga integriteten.

---

²²¹ Maskinella impulser kan liknas vid en signal från ett system om att en uppgift har ändrats som kan påverka en förmån, och kan vara en indikation om ändrat förhållande.

Riksrevisionen konstaterar också att det tar tid från att ny lagstiftning som möjliggör ökad informationsdelning träder i kraft, tills att myndigheterna börjar utveckla system för att ta in, hantera eller dela uppgifter. Riksrevisionen bedömer att det har tagit lång tid för myndigheterna att tolka hur den så kallade LUFFA-lagen ska tillämpas och implementeras, vilket medför att reglerna inte ännu fått så stort genomslag i handläggningen som lagstiftaren tänkt sig. Den 1 december 2025 trädde en generell sekretessbrytande bestämmelse i kraft. Genom bestämmelsen ska myndigheter få ytterligare verktyg att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar. Riksrevisionen konstaterar att regeringen presenterat många ändringar på området under senare tid. Det är problematiskt att myndigheterna inte har landat i hur de ska tillämpa den senaste regeländringen innan det tillkommer ytterligare lagstiftning på området.

Riksrevisionen bedömer att myndigheternas beredskap för att hantera ökade möjligheter att dela uppgifter genom att ta fram egna och gemensamma rutiner och anvisningar, samt utveckla IT-system är bristfällig. Riksrevisionen har tidigare identifierat liknande brister i en granskning på pensionsområdet, och liknande iakttagelser lyfts i betänkandet om ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro.²²²

6.2.1 Myndigheterna saknar direktåtkomst till månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå inom bostadstillägg och sjukersättning

Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan kan på eget initiativ begära att få inkomstuppgifter från Skatteverket i enskilda ärenden om bostadstillägg och sjukersättning. Däremot saknar de den direktåtkomst som behövs för att ta fram indikatorer till handläggningen (som maskinella impulser) vid ändrade arbetsinkomster under pågående period med sjukersättning eller bostadstillägg.

Idag lämnar försäkrade uppgifter om arbetsinkomster vid ansökan om sjukersättning och bostadstillägg, och är skyldiga att anmäla ändringar. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har rätt att samla in information om inkomst från försäkrade, och kan begära att få aktuella uppgifter om arbetsinkomster för enskilda från Skatteverket. Handläggare av bostadstillägg har tillgång till en fråga-svarstjänst för sådana förfrågningar. Uppgifter om arbetsinkomster finns därmed i stor utsträckning hos myndigheterna.

Om månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå bara används reaktivt när Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten fått indikationer om att de behöver utreda inkomster i enskilda ärenden, finns stor risk att myndigheterna inte får information när försäkrade får ändrade arbetsinkomster.

---

²²² Betänkandet om ett datalyft mot fel fusk och frånvaro, SOU 2025:108.

Riksrevisionen bedömer att det finns flera argument ur effektivitetssynpunkt för att utöka användningen av Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå i handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg. Impulser om ändrade inkomster skulle kunna användas mer proaktivt inom handläggningen. Genom tillgång till uppdaterade inkomstuppgifter kan myndigheterna ta fram automatiska lösningar för att skicka ut påminnelser till den försäkrade om att anmäla inkomstuppgifter. Impulser om uppdaterade inkomster kan också fungera som underlag för myndigheterna att starta en utredning av ändrade förhållanden.

Pensionsmyndigheten har en önskan om att i framtiden kunna hämta fler underlag vid ändrade förhållanden inom bostadstillägg, och att pensionärer ska vidimera uppgifterna – ett så kallat deklarationskoncept. För att utveckla detta behöver myndigheten bland annat få direktåtkomst till månadsinkomsterna från beskattningsdatabasen.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen nyligen lämnat en proposition om en ny lag som omfattar personuppgiftsbehandling i bland annat Skatteverkets beskattningsverksamhet. Lagen föreslås träda i kraft i april 2026 och ska bland annat ersätta lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet (skattedatabaslagen). I lagförslaget görs ingen skillnad mellan direktåtkomst och annat elektroniskt utlämnande.²²³ Riksrevisionen konstaterar att det ännu inte är klarlagt i vilken mån den föreslagna lagändringen underlättar myndigheternas användning av Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå. Det är oklart om den framtida användningen och formerna för det elektroniska utlämnandet kommer att bygga på bedömningar som Skatteverket och övriga myndigheter själva behöver göra.

Riksrevisionen har i granskningen konstaterat brister i myndigheternas arbete med att utveckla träffsäkra impulser som indikerar ändrade förhållanden. Riksrevisionen bedömer därför att det finns en betydande risk att myndigheterna inte i tillräcklig utsträckning kommer att ta till vara möjligheterna att använda månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå, exempelvis genom direktåtkomst. Riksrevisionen har även i tidigare granskningar gjort iakttagelser om att myndigheter inte på ett systematiskt sätt utbyter information med relevans för ärenden, trots att de har rättsliga förutsättningar att dela uppgifter.²²⁴

Riksrevisionen konstaterar vidare att det behövs mer kunskap om kvaliteten och tillförlitligheten i registret över månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå på myndigheterna. För att kunna använda uppgifterna på ett säkert och effektivt sätt behöver Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten få åtkomst till uppgifterna,

---

²²³ Prop. 2025/26:88.

²²⁴ Riksrevisionen, *Socialförsäkringsskyddet vid internationell rörlighet*, 2025, s. 33; Riksrevisionen *Socialförsäkringen vid utländska inkomster – stor risk för felaktiga utbetalningar*, 2024, s. 58–60; Riksrevisionen, *Systemet för återkallelser av uppehållstillstånd*, 2023, s. 60–61.

men också se till att det finns tillräcklig kännedom om uppgifternas kvalitet och tillförlitlighet i handläggningen.²²⁵

6.2.2 Brister i myndigheternas hantering av impulser för ändrade förhållanden

Riksrevisionen bedömer att både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har effektivitetsbrister i hanteringen av maskinella impulser, men bristerna skiljer sig åt. Inom handläggningen av bostadstillägg på Pensionsmyndigheten handlar bristen främst om att myndigheten haft svårt att hinna hantera inkommande impulser, vilket har lett till köer med ärenden. Inom handläggningen av bostadstillägg och sjukersättning på Försäkringskassan finns maskinella impulser som inte i tillräcklig grad tillvaratar information om ändrade förhållanden. Många av de nuvarande impulserna inom sjukersättning och bostadstillägg på Försäkringskassan har sett likadana ut länge, och verksamhetsutveckling på området har inte prioriterats.

När myndigheterna saknar maskinella impulser för informationsöverföring, måste handläggare i stället ta in och manuellt dela vidare information. Det är både resurskrävande och kan bli personberoende. Flera kompletterande metoder till informationsdelning är reaktiva. Ett exempel är digitala fråga-svarstjänster som bygger på att handläggaren först identifierar behov av utredning, och sedan kontrollerar om det finns uppdaterade uppgifter hos andra parter. Om handläggaren inte identifierar behovet riskerar myndigheten att missa uppgifter om ändrade förhållanden.

Riksrevisionen bedömer också att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten behöver se över befintliga maskinella impulser inom socialförsäkringsförmåner för systematiskt informationsutbyte om ändrade förhållanden. För få impulser leder till att myndigheterna missar uppgifter om ändringar. För många impulser riskerar i stället leda till längre handläggningstider. Det är därför viktigt att myndigheterna endast behåller och utvecklar sådana impulser som är träffsäkra.²²⁶

6.2.3 Brister i rutiner för att säkerställa att uppgifter om ändrade förhållanden når handläggningen

Riksrevisionen bedömer att det finns betydande risker att uppgifter om ändrade förhållanden inte når handläggningen av sjukersättning och bostadstillägg. Det beror på att manuell informationsöverföring riskerar att bli personberoende, och det kan leda till bristande likformighet i tillämpningen. Handläggare kan missa att dela relevant information, både inom den egna myndigheten och till andra myndigheter.

---

²²⁵ I regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Skatteverket (Fi2025/02222) har Skatteverket fått uppdrag att öka kunskapen om individuppgifter i arbetsgivardeklarationer bland de myndigheter som använder uppgifterna, däribland Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

²²⁶ Pensionsmyndigheten lyfter att de nyligen har gjort en översyn av impulser och att det pågår ett arbete med att se över hanteringen av uppgifter om ändrade förhållanden som påverkar flera förmåner på myndigheten. Pensionsmyndigheten 2025-12-18.

Det beror på avsaknad av tydliga rutiner och bristande kompetens. Handläggare har svårt att avgöra vilken information som andra socialförsäkringsförmåner och myndigheter behöver, samt vilka lagmässiga förutsättningar som gäller för att dela uppgifterna.

Riksrevisionen bedömer att det finns rättsliga förutsättningar för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att i större utsträckning än vad som görs idag dela uppgifter om ändrade förhållanden internt på myndigheterna. Liknande slutsatser dras av betänkandet av Utredningen om digitalisering mot felaktiga utbetalningar i socialförsäkringen.²²⁷ Även Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten anger i sina styrande dokument att de själva har ett stort ansvar att dela uppgifter om ändrade förhållanden till relevanta förmåner. Granskningen visar dock att rutinerna i vissa fall inte är tillräckligt tydliga om vilka förmåner som behöver informationen. Rutinerna innebär ofta också att handläggare ska dela information i samband med att de fattar beslut om en ersättning, och inte direkt när uppgiften kommer in. När informationsdelningen missas eller fördröjs ökar risken för felaktiga utbetalningar. Riksrevisionen bedömer att myndigheterna bör ta fram mer automatiska lösningar för att dela uppgifter om ändringar till de förmåner som behöver informationen.

6.3 Bristande effektivitet i handläggningsprocesser vid ändrade förhållanden

Riksrevisionen bedömer att det finns flera brister i myndigheternas handläggningsprocesser vid ändrade förhållanden för sjukersättning och bostadstillägg, och att bristerna är av olika karaktär. Inom sjukersättning handlar det om att Försäkringskassan sällan utreder ändrade förhållanden. Inom bostadstillägg har både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten under en längre tid haft ärendeköer för uppgifter om ändrade förhållanden som kan leda till felaktiga utbetalningar. Försäkringskassans handläggningssystem för bostadstillägg innehåller färre stöd för automatiserad hantering av ändrade förhållanden jämfört med system på Pensionsmyndigheten. Uppföljningen av bostadstillägg är lägre prioriterad än av Pensionsmyndigheten.

Riksrevisionen bedömer att utvecklingen av digitala lösningar för informationsdelning behöver gå i takt med utvecklingen av handläggningen. När myndigheterna får nya förutsättningar att dela uppgifter måste det också finnas handläggningssystem som effektivt kan hantera dem. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har kommit olika långt i utvecklingen av sådana system för bostadstillägg.

---

²²⁷ SOU 2025:108, s. 199–200. Utredningens tolkning är att det inte finns avgörande hinder i nuvarande regelverk för de båda myndigheterna att använda de uppgifter som de redan har.

6.3.1 Försäkringskassan utreder sällan ändrade förhållanden inom sjukersättning

Effektivitetsbristen inom sjukersättning beror främst på att Försäkringskassan inte utreder ändrade förhållanden i tillräcklig omfattning. Handläggningen får sällan in indikationer om ändrad arbetsförmåga. Det gör att Försäkringskassan inte startar utredningar om fortsatt rätt till sjukersättning i den omfattning som behövs.

Försäkringskassan förlitar sig i hög grad på information från andra socialförsäkringsförmåner i sina interna system för att identifiera ändrade förhållanden inom sjukersättning. Det ökar risken att Försäkringskassan inte upptäcker ändringar när försäkrade enbart har sjukersättning.

Riksrevisionen konstaterar att sjukersättning är en utredningskrävande förmån, och att utredning av ökad arbetsförmåga är resurskrävande. Det finns risk för ineffektivitet om Försäkringskassan utvecklar system för att få in fler indikatorer på ändrade förhållanden utan att samtidigt utveckla handläggningssystem som kan hantera uppgifterna.

Riksrevisionen konstaterar vidare att ändrade förhållanden vid partiell sjukersättning kan vara svårare utreda för Försäkringskassan. Det kan också vara svårare för de försäkrade att avgöra när de ska anmäla ändringar. Samtidigt har försäkrade med partiell sjukersättning större chans till förändrad arbetsförmåga, vilket gör att de oftare behöver anmäla ändringar. Försäkringskassan har under 2024 tagit fram en riskbaserad urvalsprofil för att upptäcka felaktiga utbetalningar vid partiell sjukersättning. Riksrevisionen bedömer att det finns skäl att fortsatt rikta kontrollarbete mot denna grupp.

6.3.2 Fördröjd hantering inom handläggning av ändrade förhållanden inom bostadstillägg

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har under flera år haft köer av ärenden inom bostadstillägg som rör ändrade förhållanden. På Försäkringskassan rör köerna främst hantering av ändringsanmälningar från försäkrade. På Pensionsmyndigheten finns ärendeköer för både ändringsanmälningar och omräkningar som baseras på maskinella impulser. Den fördröjda hanteringen ökar risken för felaktiga utbetalningar och återkrav.

6.3.3 Färre stöd till handläggare att hantera ändrade förhållanden på Försäkringskassan jämfört med Pensionsmyndigheten

Pensionsmyndighetens handläggningssystem för bostadstillägg har fler funktioner för automatiserad hantering av ändrade förhållanden, jämfört med systemet på Försäkringskassan. Det finns dock effektivitetsbrister när handläggare på Pensionsmyndigheten inte använder dessa funktioner i tillräcklig omfattning,

och ärendeköer kvarstår. Riksrevisionen bedömer att det finns skäl att analysera varför automatiseringen inte gett större effekt för att minska köerna.

Försäkringskassan har haft äldre ärendehanteringssystem för sjukersättning och bostadstillägg, som nu byts ut. De nya systemen har dock ärvt gamla funktioner som gör det svårt att effektivt hantera uppgifter om ändringar. Försäkringskassan har i stället prioriterat utveckling av mer automatiserad hantering inom andra socialförsäkringsförmåner.

6.3.4 Uppföljningen av ändrade förhållanden inom bostadstillägg är högre prioriterad av Pensionsmyndigheten än Försäkringskassan

Riksrevisionen konstaterar att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har olika fokus på utvecklingsarbete kring hantering av ändrade förhållanden inom bostadstillägg. Området är mer prioriterat hos Pensionsmyndigheten än hos Försäkringskassan.

En förklaring är att Försäkringskassan hanterar fler socialförsäkringsförmåner än Pensionsmyndigheten, vilket kräver fler interna prioriteringar. Pensionsmyndigheten har prioriterat uppföljningen av ändrade förhållanden inom bostadstillägg.

Myndigheten har identifierat utvecklingsområden, och arbetat aktivt med insatser för att minska felaktiga utbetalningar och återkrav för pensionärer. Försäkringskassan skattar årligen felaktiga utbetalningar för de flesta socialförsäkringsförmåner, men arbetet mot felaktiga utbetalningar har inte varit prioriterat för bostadstillägg och sjukersättning. Försäkringskassan har en omfattande uppföljning av felaktiga utbetalningar och återkrav, men bör utveckla hur uppföljningen kan utgöra underlag för verksamhetsutveckling inom bostadstillägg och sjukersättning.

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten lyfter själva stora behov av IT-utveckling inom sina verksamheter. Vissa system är nära slutet av sin livscykel och behöver ersättas med nya som möjliggör mer automatisering. De senaste årens ekonomiska situation har dock lett till att myndigheterna behövt omprioritera digitaliseringsprojekt. Pensionsmyndigheten har prioriterat bostadstillägg, medan Försäkringskassan har prioriterat andra förmåner.

Riksrevisionen bedömer att en lägre prioritering av uppföljning och verksamhetsutveckling som rör hantering av ändrade förhållanden hos de granskade förmånerna på Försäkringskassan jämfört med Pensionsmyndigheten kan leda till omotiverade skillnader i service till försäkrade. Det kan också öka risken för att försäkrade gör fler oavsiktliga fel i fråga om anmälningsskyldighet.

6.4 Rekommendationer

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer.

Till regeringen

- Ge rättsliga förutsättningar för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att genom direktåtkomst kunna ta del av Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå för fler socialförsäkringsförmåner än i dag.

Till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

- Om rättsliga förutsättningar ges för direktåtkomst till Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå:
  - Utforma digitala tjänster inom relevanta socialförsäkringsförmåner för systematiskt informationsutbyte om ändrade inkomster, exempelvis genom maskinella impulser.
- Utveckla information kring anmälningsskyldigheten som är anpassad till grupper med särskilda behov.
- Ge handläggare vägledning i hur handläggningen ska anpassas till försäkrade med särskilda behov.

Till Försäkringskassan

- Ta ett förmånsövergripande helhetsgrepp kring utveckling av e-tjänster på *Mina sidor* i syfte att underlätta för försäkrade att:
  - ta del av de uppgifter som ligger till grund för utbetalda socialförsäkringsförmåner
  - och enklare kunna anmäla uppgifter om ändrade förhållanden.
- Utveckla funktioner för automatisk informationsdelning inom myndigheten i syfte att säkerställa att uppgifter om ändrade förhållanden delas mellan berörda socialförsäkringsförmåner. Det gäller särskilt delning av uppgifter om ändrade förhållanden som den försäkrade anmält.
- Utveckla uppföljningen av felaktiga utbetalningar i syfte att identifiera problem som rör hanteringen av ändrade förhållanden, och använd uppföljningen i arbete med verksamhetsutveckling.

Referenslista

Litteratur, rapporter och myndighetsmaterial

Dir. 2023:146, *Förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter*, 2023.

Dir. 2024:59, *Ökad digitalisering inom socialförsäkringsområdet för att motverka bidragsbrott och förebygga felaktiga utbetalningar*, 2024.

Ekonomistyrningsverket, *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*, ESV 2023:22, 2023.

Ekonomistyrningsverket, *Säkerställ korrekta utbetalningar från välfärdssystemen - förslag på åtgärder*, ESV 2024:43, 2024.

Enqvist Lena, *En myndighet i samverkan - Försäkringskassans rättsliga förutsättningar att samverka med Arbetsförmedlingen samt hälso- och sjukvården*, 2019.

Försäkringskassan, *Felaktiga utbetalningar av aktivitets och sjukersättning*, PM 2023:7, 2023.

Försäkringskassan, *Handledning för handläggning av sjukersättning i ÄHS*, 2024-06-14, 2024.

Försäkringskassan, *Kvalitetsanalys för bostadstillägg avseende perioden 2022-09-01 – 2023-08-31*, 2023.

Försäkringskassan, *LUFFA - en ny lag som ger ökade möjligheter till informationsutbyte, informationsmeddelande 2025:069*, 2025.

Försäkringskassan, *Omfattningen av felaktiga utbetalningar inom Försäkringskassans förmåner*, PM 2023:8, 2023.

Försäkringskassan, *Process bostadstillägg 2007:06 version 10.1*, 2024.

Försäkringskassan, *Process sjukersättning 2013:03, version 10.0*, 2024.

Försäkringskassan, *Remissvar till utredningsbetänkandet SOU 2024:63, Ökat informationsutbyte mellan myndigheter. Behov och föreslagna förändringar*, 2024.

Försäkringskassan, *Revidering av kvalitetsanalys för bostadstillägg år 2024*, 2024

Försäkringskassan, *Revidering av kvalitetsanalys för sjukersättning år 2024*, 2024

Försäkringskassan, *Rätt från början, svar på regeringsuppdrag 2022-02-14, dnr 2021/000498*, 2022.

Försäkringskassan, *Rätt från början, svar på regeringsuppdrag 2023-02-20, dnr 2022/002575*, 2023.

Försäkringskassan, *Rätt från början*, svar på regeringsuppdrag 2024-02-12, dnr 2024/023362, 2024.

Försäkringskassan, *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans: Handlingsplan*, svar på regeringsuppdrag 2025-02-24, dnr 2024/028035, 2025.

Försäkringskassan, *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans*, svar på regeringsuppdrag 2025-04-25, dnr 2024/028035, 2025.

Försäkringskassan, *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans*, svar på regeringsuppdrag 2025-06-30, dnr 2024/028035, 2025.

Försäkringskassan, *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans*, svar på regeringsuppdrag 2025-09-17, dnr 2024/028035, 2025.

Försäkringskassan, *Utvärdering av förändrade öppettider i telefonin*, Analystjänsten, FK 2024/002164, 2024.

Försäkringskassan, *Vägledning Digitalisering på Försäkringskassan 2024:3* version 1, 2024.

Försäkringskassan, *Vägledning om offentlighet, sekretess och behandling av personuppgifter*, 2001:3, version 8, 2024.

Försäkringskassan, *Vägledning Återkrav 2024:2*, 2024.

Försäkringskassan, *Vägledning Förvaltningsrätt i praktiken*, 2004:7, version 19, 2025.

Försäkringskassan, *Vägledning sjukersättning*, 2013:1, version 14, 2025.

Försäkringskassan, *Årsredovisning för åren 2018–2024*.

Inspektionen för socialförsäkringen, *Enklare regler för bostadstillägg, En analys av möjliga regeländringar för enklare handläggning av bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning*, ISF rapport 2025:5, 2025.

Pensionsmyndigheten, *Digitalt handläggarstöd för bostadstillägg*, 2025.

Pensionsmyndigheten, *Felaktiga utbetalningar inom bostadstillägg och äldreomsorgsstöd*, återslagrapportering av regeringsuppdrag 2022-01-13, 2023.

Pensionsmyndigheten, *Formkrav vid anmälan om ändrade förhållanden avseende förmånen bostadstillägg*, rättsligt ställningstagande PRS 2020:2, 2020.

Pensionsmyndigheten, *Pensionsmyndighetens februariprognos för åren 2025–2028*, 2025.

Pensionsmyndigheten, *Remissvar till utredningsbetänkandet SOU 2024:63, Ökat informationsutbyte och mellan myndigheter. Behov och föreslagna förändringar*, 2024.

Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, svar på regeringsuppdrag, 2022-02-22, dnr 2021-511, 2022.

Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, svar på regeringsuppdrag, 2023-02-20, dnr 2022-62, 2023.

Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, svar på regeringsuppdrag, 2024-02-22, dnr 2023-60, 2024.

Pensionsmyndigheten, *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans, Handlingsplan*, svar på regeringsuppdrag, 2025-02-21, dnr 2025-68, 2025.

Pensionsmyndigheten, *Rätt från början*, svar på regeringsuppdrag, 2025-02-21, dnr 2024-55, 2025.

Pensionsmyndigheten, *Vägledning bostadstillägg och äldreomsorgsstöd 2010:5*, version 13, 2025.

Pensionsmyndigheten, *årsredovisningar* för åren 2020–2024.

Riksrevisionen, *Socialförsäkringsskyddet vid internationell rörlighet – Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens kontroller*, RiR 2025:14, 2025.

Riksrevisionen, *Socialförsäkringen vid utländska inkomster – stor risk för felaktiga utbetalningar*, RiR 2024:16, 2024.

Riksrevisionen, *Systemet för återkallelser av uppehållstillstånd*, RiR 2023:19, 2023.

Riksrevisionen, *Digitala tjänster till privatpersoner*, RiR 2023:6, 2023.

Riksrevisionen, *Var god dröj, myndigheterna digitaliserar*, RiR 2021:8, 2021.

Riksrevisionen, *Felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen - Försäkringskassans kontrollverksamhet*, 2016:11, 2016.

Skatteverket, *Nationell lägesbild över befolkningen*, 2025.

Statskontoret, *Effektiv ärendehandläggning i staten, En studie av hur statliga myndigheter kan arbeta för att effektivisera sin ärendehandläggning*, 2022.

Regeringsbeslut

Regeringsbeslut S2024/02157, *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Inspektionen för socialförsäkringen*.

Regeringsbeslut S2023/03241, S2024/02156 (delvis), S2024/02157 (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Försäkringskassan*, 2024.

Regeringsbeslut S2023/03257 (delvis), S2023/03259 (delvis), S2023/03258 (delvis), S2021/01436 m.fl. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Försäkringskassan*, 2023.

Regeringsbeslut S2022/04810, S2022/04811 (delvis), S2022/04812 (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Försäkringskassan*, 2022.

Regeringsbeslut S2021/08064, S2021/08094, S2021/08111 (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Försäkringskassan*, 2021.

Regeringsbeslut S2020/09448, S2020/09516, S2020/09593 (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Försäkringskassan*, 2020.

Regeringsbeslut S2024/00836, S2024/00794, S2024/00439 m.fl. *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Pensionsmyndigheten*, 2024.

Regeringsbeslut S2020/04204, S2022/04152, S2022/04159 m.fl., *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Pensionsmyndigheten*, 2023.

Regeringsbeslut S2022/04811, S2022/04813, *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Pensionsmyndigheten*, 2022.

Regeringsbeslut S2021/08063, 2021/08064 (delvis), *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Pensionsmyndigheten*, 2021.

Regeringsbeslut S2020/00928, S2020/07953, S2020/09446 m.fl. *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Pensionsmyndigheten*, 2020

Utredningar

SOU 2014:23, *Rätt information på rätt plats i rätt tid*, slutbetänkande av Utredningen om rätt information i vård och omsorg.

SOU 2020:35, *Kontroll för ökad tilltro – En ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*, betänkande av Utredning om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen.

SOU 2021:101, *Träffsäkert-Införande av månadsuppgifter i bostadsbidraget och underhållsstödet*, slutbetänkande av Utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd – minskad skuldsättning och ökad träffsäkerhet (BUMS).

SOU 2023:47, *En utvecklad arbetsgivardeklaration-åtgärder mot missbruk av välfärdssystemen*, delbetänkande av 2022 års skatteförfarandeutredning – åtgärder mot fusk och arbetslivskriminalitet.

SOU 2023:52, *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen*, slutbetänkande av 2021 års bidragsbrottsutredning.

SOU 2023:96 *En reform för datadelning*, betänkande av Utredningen om interoperabilitet vid datadelning.

SOU 2025:108, *Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro*, betänkande av Utredningen om digitalisering mot felaktiga utbetalningar i socialförsäkringen.

Författningar och rättsliga avgöranden

Brottsbalk (1962:700).

EU:s dataskyddsförordning (2016/679).

Förordning (2009:1–174) med instruktion för Försäkringskassan.

Förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten.

Förordning (1980:995) om skyldighet för Försäkringskassan att lämna uppgifter till andra myndigheter (uppgiftslämnarförordningen, UF).

Förvaltningslag (2017:900).

Föräldrabalk (1949:381) (FB).

1947 års lag (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

HFD 2019 ref. 17.

HFD 2017 ref.65.

JO (JO beslut 2021- 10 -29, dnr 1974–2020).

Kammarrätten i Stockholm (KRNS) 2229–2001.

Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Lag (2024:13) om ändring i socialförsäkringsbalken.

Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Lag (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

Lag (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet.

Lag (1962:381) om allmän försäkring.

Myndighetsförordning (2007:515).

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL).

Socialförsäkringsbalk (2010:110) (SFB).

Regeringsrättens årsbok (RÅ) 2010 not 122, Fråga om underhållsstöd och eftergift av underhållsstöd för ett barn med boende enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Riksdagstryck

Bet. 2009/10:FiU38, *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt.*

Prop. 2025/26:68, *Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.*

Prop. 2024/25: 180, *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter - en ny sekretessbrytande bestämmelse.*

Prop. 2023/24:29, *En ny dataskyddsreglering på socialförsäkringsområdet.*

Prop. 2016/17: 180, *En modern och rättssäker förvaltning.*

Prop. 2009/10:175, *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt.*

Prop. 2008/09:200, *Socialförsäkringsbalk.*

Prop. 1994/95:147, *Rätten till förtidspension och sjukpenning samt folkpension för gifta.*

Riksdagsskrivelse 2009/10:315.

Webbsidor

Försäkringskassan, *LEFI Online*, <http://forsakringskassan.se/myndigheter-och-samarbetspartner/e-tjanster-for-myndigheter-och-samarbetspartner/lefi-online.html>, hämtad 2025-10-16.

Pensionsmyndigheten, *Information om anhöriga och ställföreträdare*, <https://www.pensionsmyndigheten.se/om-pensionsmyndigheten/allmannahandlingar/anhoriga-och-stallforetradare.html>, hämtad 2025-10-22.

Skatteverket, *Information om Navet, register för uppgifter om folkbokföring*, <http://skatteverket.se/offentligaaktorer/informationsutbyte/navethamtauppgifteromfolkbokforing.html>, hämtad 2025-10-14.

Ändrade förhållanden – ineffektiv hantering i socialförsäkringen (RiR 2026:4)

Personer som har socialförsäkringsförmåner är skyldiga att anmäla ändrade förhållanden som kan påverka rätten till ersättning. Det kan till exempel handla om ändrad inkomst, boendekostnad eller arbetsförmåga.

Riksrevisionen har granskat om Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten hanterar ändrade förhållanden på ett effektivt sätt, för att minska risken för felaktiga utbetalningar inom sjukersättning och bostadstillägg.

Granskningen visar brister såväl i handläggning av ändrade förhållanden som i myndigheternas arbete med att få försäkrade att anmäla ändringar. Myndigheterna tar inte vara på möjligheter till effektiv informationsdelning av uppgifter om ändrade förhållanden, vilket skulle kunna minska uppgiftbördan för försäkrade.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten saknar dessutom rättsliga förutsättningar för att utveckla digitala lösningar för att mer automatiserat använda Skatteverkets månadsuppgifter om arbetsinkomster på individnivå för flera inkomstbaserade förmåner. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att ge sådana rättsliga förutsättningar till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Myndigheterna rekommenderas bland annat att utforma digitala tjänster för att systematiskt dela uppgifter om ändrade inkomster inom relevanta socialförsäkringsförmåner.

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten rekommenderas dessutom att utveckla information kring anmälningsskyldigheten som är anpassad till grupper med särskilda behov.

